

3

Samfundsøkonomiske konsekvenser af uddannelsesniveaet i Sydvestjylland

JUNI 2020

SAMFUNDSØKONOMISKE KONSEKVENSER AF UDDANNELSESNI-
VEAUET I SYDVESTJYLLAND

© 2020 Højbjerg Brauer Schultz

Højbjerg Brauer Schultz
Ny Kongensgade 9B, 1. sal
1472 København K
Tlf. 8181 6262
info@hbseconomics.dk
www.hbseconomics.dk

Foto: Shutterstock

Højbjerg Brauer Schultz' publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kil-
den.

Indhold

Forord	4
1. Indledning og sammenfatning	5
1.1 Hovedresultater	6
2. Udfordringen med højtuddannede	13
3. Samfundsøkonomisk potentiale ved at få flere højtuddannede	19
4. Udfordringer med at rekruttere højtuddannede	24
4.1 Rekruttering af nyuddannede kandidater fra andre dele af landet	25
4.2 Rekrutteringssituationen i dag	28
5. Fastholdelse og tiltrækning af nyuddannede kandidater	32
5.1 Fastholdelse af nyuddannede kandidater	33
5.2 Tiltrækning af højtuddannede	35
6. Hvor er det relevant at uddanne flere kandidater?	42
6.1 Kandidatuddannelser i dag	43
6.2 Flere kandidatuddannede i Sydvestjylland	45

Forord

Region Syddanmark har bedt Højbjerg Brauer Schultz om at undersøge de samfundsøkonomiske konsekvenser af uddannelsesniveaut i Sydvestjylland (kommunerne Esbjerg, Fanø, Tønder og Varde). Konkret ses nærmere på konsekvenserne af den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland. Denne rapport præsenterer undersøgelsens resultater.

Med højtuddannede menes i denne rapport personer med lange videregående uddannelse og/eller en Ph.d.-uddannelse. Der er desuden udarbejdet en bilagsrapport til denne rapport, som præsenterer resultater i figurform for personer med hhv. korte og mellemlange videregående uddannelse.

Rapporten er udarbejdet af partner Esben Anton Schultz og konsulent Nicoline Lund Dahl.

København, juni 2020.

Esben Anton Schultz
Partner, Højbjerg Brauer Schultz

1. Indledning og sammenfatning

Formålet med denne rapport er at undersøge de samfundsøkonomiske konsekvenser af uddannelsesniveaueet i Sydvestjylland. Konkret ses nærmere på konsekvenserne af den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland.

Uddannelsesniveaueet i Sydvestjylland (kommunerne Esbjerg, Fanø, Tønder og Varde) er lavere end i resten af Region Syddanmark og gennemsnittet af hele landet. Det skyldes først og fremmest, at der er relativt få højtuddannede¹ i Sydvestjylland. Den relativt lave andel højtuddannede modsvares stort set en-til-en af en relativt højere andel faglærte. Andelen af ufaglærte og personer med korte og mellemlange videregående uddannelser i Sydvestjylland er på omtrent det samme niveau som i resten af landet.

Samtidigt oplever Sydvestjylland i disse år et såkaldte "brain drain", hvor mange unge søger universitetsuddannelser uden for Sydvestjylland og ikke vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse. Hertil flytter unge med universitetsuddannelser fra andre dele af landet kun i begrænset omfang til Sydvestjylland.

Den lave andel højtuddannede kan have en række negative konsekvenser for den økonomiske velstand og velfærden i Sydvestjylland.

Konkret kan det medføre aktuelle udfordringer for offentlige og private arbejdsgivere i forhold til at rekruttere højtuddannet arbejdskraft, evt. med produktionsstab til følge. Og med udsigt til en faldende arbejdsstyrke de næste årtier, vil konkurrencen om den højtuddannede arbejdskraft med stor sandsynlighed tiltage fremadrettet.

Mere overordnet har en lav andel højtuddannede negative konsekvenser for den økonomiske velstand og de offentlige finanser. Det skyldes blandt andet, at højtuddannede i gennemsnit har en højere produktivitet og en højere erhvervsfrekvens over arbejdslevet end andre uddannelsesgrupper. Den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland vil derfor bidrage til, at velstanden og velfærden vokser langsommere i Sydvestjylland end de fleste andre steder i landet. Og hvis udviklingen fortsætter, vil Sydvestjylland sakke yderligere bagud i de kommende år.

Formålet med denne rapport er at undersøge de samfundsøkonomiske konsekvenser af, at Sydvestjylland har en relativt lav andel højtuddannede.

Konkret består undersøgelsen af fem delanalyser:

¹ Med højtuddannede menes i denne rapport personer med en lang videregående uddannelse og/eller en Ph.d.-uddannelse.

I den **første delanalyse** (kapitel 2) ser vi nærmere på den udfordring med højtuddannet arbejdskraft, som Sydvestjylland står over for.

I den **anden delanalyse** (kapitel 3) vurderer vi det samfundsøkonomiske potentiale ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland. Vurderingen viser således også de samfundsøkonomiske konsekvenser af, at Sydvestjylland har en lavere andel højtuddannede.

I den **tredje delanalyse** (kapitel 4) undersøger vi udfordringer med at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland. Først ser vi nærmere på, hvor meget højtuddannet arbejdskraft, som der skal rekrutteres udefra og hvilken type af arbejdskraft, det drejer sig om. Dernæst undersøger vi, hvor svært virksomhederne i dag har ved at rekruttere højtuddannet arbejdskraft og i hvilke brancher, det særligt er svært.

I den **fjerde delanalyse** (kapitel 5) belyser vi på, hvor god man er til at fastholde og tiltrække nyuddannede kandidater i Sydvestjylland. Vi ser blandt andet nærmere på, hvor mange unge der forlader Sydvestjylland for at læse en universitetsuddannelse et andet sted i landet, og hvor mange af dem, der vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse.

I den **femte delanalyse** (kapitel 6) ser vi nærmere på muligheder for at udanne flere universitetskandidater i Sydvestjylland. Konkret undersøger vi, inden for hvilke fagområder, det er mest relevant at udbyde nye kandidatuddannelser og/eller øge antallet af studiepladser på eksisterende kandidatuddannelser.

I bilagsrapporten præsenterer vi de tilsvarende analyser i figurform for personer med hhv. korte og mellemlange videregående uddannelser.²

1.1 Hovedresultater

I dette afsnit sammenfatter vi undersøgelsens hovedresultater.

SYDVESTJYLLAND HAR EN UDFORDRING I FORHOLD TIL HØJTUDDANNEDE

Sydvestjylland sakker bagud, fra et i forvejen lavt niveau ...

I Sydvestjylland er andelen af højtuddannede steget de seneste år. Det er dog sket fra et væsentligt lavere niveau end landsgennemsnittet, og stigningen har ligeledes været mindre end på landsplan. I 2006 lå andelen af højtuddannede på 3,2 pct. af de 30-64-årige i Sydvestjylland, og i 2019 var denne andel steget til 5,5 pct. Det svarer til en stigning på ca. 72 pct. På landsplan er andelen af højtuddannede i samme periode steget med 82 pct., og i dag udgør den ca. 13,8 pct. af de 30-64-årige. Tilsvarende er andelen af højtuddannede i resten af Region Syddanmark knap fordoblet, fra at udgøre ca. 4,2 pct. i 2006 til at udgøre knap 8,1 pct. i 2019.

Hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med andelen af højtuddannede i resten af Region Syddanmark, skulle der være omkring 2.300 flere højtuddannede i Sydvestjylland i dag. Og der skulle være omkring

² Analysen af det samfundsøkonomiske potentiale (kapitel 3) er ikke foretaget for personer med korte og lange videregående uddannelser.

7.600 flere, hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med landsgennemsnittet.

... og gabet bliver større, hvis udviklingen fortsætter

Fortsætter væksten i andelen af højtuddannede på samme måde som siden 2006, vil Sydvestjylland sakke endnu længere bagud end i dag. Fx vil andelen af højtuddannede i Sydvestjylland ligge på omkring 8,7 pct. i 2030, mens den i resten af Region Syddanmark vil udgøre ca. 14 pct. og på landsplan omkring 23,8 pct.

Hvis det for enkelhedens skyld antages, at arbejdsstyrken er konstant, så svarer det til, at der i 2030 ville være ca. 4.900 flere højtuddannede i Sydvestjylland, hvis andelen af højtuddannede lå på samme niveau som i resten af Region Syddanmark, og ca. 13.800 flere højtuddannede, hvis andelen var på niveau med landsgennemsnittet.

Langt størstedelen af de unge forlader Sydvestjylland, når de skal begynde på en kandidatuddannelse ...

Samtidigt forlader langt størstedelen af de unge Sydvestjylland, når de begynder på en kandidatuddannelse. Blandt den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som færdiggjorde en kandidatuddannelse i perioden 2007-2014, tog 19 ud af 20 deres uddannelse uden for Sydvestjylland. Det er flere end i resten af Region Syddanmark og de øvrige danske regioner. Det hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor mange unge må flytte til andre byer/regioner, hvis de vil læse på en bestemt kandidatuddannelse.

... og kun få vender tilbage efter endt uddannelse

Hovedparten af de unge vender ikke tilbage til Sydvestjylland efter de har færdiggjort deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland. Hvis man ser på den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som tog deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland i perioden 2007-2014, var der kun 1 ud af 7, der var vendt tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse.

Sydvestjylland er afhængig af "import" af højtuddannede

Kombinationen af, at mange unge forlader Sydvestjylland for at læse og relativt få vender tilbage efter endt uddannelse medfører, at en relativt lille andel af de unge fra Sydvestjylland, som får en kandidatuddannelse, ender med at arbejde i Sydvestjylland. Det har betydning for, hvor afhængige offentlige og private arbejdspladser i Sydvestjylland er af at tiltrække højtuddannet arbejdskraft fra andre dele af landet.

Et mål for, hvor afhængig man lokalt er af at "importere" højtuddannede, er forholdet mellem, hvor mange kandidater der uddannes lokalt og hvor mange der aftages lokalt. I Sydvestjylland uddannes der omtrent en tredjedel af de højtuddannede, som der aftages lokalt. Derfor er Sydvestjylland i dag meget afhængig af at kunne tiltrække højtuddannede fra andre dele af landet. En del af forklaringen er, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område og derfor naturligt vil skulle tiltrække flere højtuddannede udefra.

Til sammenligning uddannes der knapt det samme antal højtuddannede i resten af Region Syddanmark, som der efterfølgende aftages lokalt. Derimod er Region

Midtjylland og især Region Nordjylland ”nettoeksportører” af højtuddannede, idet der her uddannes flere kandidater end der aftages lokalt.

SAMFUNDSØKONOMISK POTENTIALE I AT FÅ FLERE HØJTUDDANNEDE I SYDVESTJYLLAND

En lav andel højtuddannede medfører en række negative samfundsøkonomiske effekter

Den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland har en række negative samfundsøkonomiske effekter. Det skyldes blandt andet, at højtuddannede i gennemsnit har en højere produktivitet og en højere erhvervsfrekvens over deres arbejdslev end andre uddannelsesgrupper.

Hvis Sydvestjylland i dag havde haft den samme andel højtuddannede som fx landsgennemsnittet, vurderes det, at beskæftigelsen vil være 400-500 fuldtids-personer højere end i dag. Desuden ville BNP blive løftet med mere end 300 mio. kr. (2018-niveau) årligt og der ville komme over 100 mio. kr. (2018-niveau) ekstra ind i statskassen årligt.

Væsentligt samfundsøkonomisk potentiale

Hvis den historiske udvikling i andelen af højtuddannede fortsætter de kommende år, vil Sydvestjylland sakke yderligere bagud i forhold til resten af Region Syddanmark og hele landet. På sigt er der således et stort samfundsøkonomisk potentiale for Sydvestjylland i at opnå en højere andel højtuddannede, end hvad den rent historiske udvikling tilsiger. Fx vurderes beskæftigelsen at kunne være godt 800 fuldtidspersoner højere end ellers, hvis Sydvestjylland i 2030 har den samme andel højtuddannede som landsgennemsnittet. Det vurderes tilsvarende at øge BNP med knap 600 mio. kr. (2018-niveau) årligt og styrke de offentlige finanser med godt 200 mio. kr. (2018-niveau) årligt.

UDFORDRING MED AT REKRUTTERE HØJTUDDANNEDE I SYDVESTJYLLAND

Sydvestjylland er meget afhængig af nyuddannede kandidater fra andre dele af landet

Langt størstedelen af de nyuddannede kandidater, der bor i Sydvestjylland, har ikke taget deres uddannelse i Sydvestjylland. Ser man på gruppen af unge, som afsluttede deres kandidatuddannelse i årene 2007-2014 og tre år efter er bosat i Sydvestjylland, har mere end 8 ud af 10 taget deres uddannelse uden for Sydvestjylland.

Det er væsentligt flere end de fleste andre steder i landet. I Sydvestjylland er således mere afhængige af at kunne tiltrække højtuddannede, som har læst i andre dele af landet. Som nævnt oven for hænger det også sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område. Men det hænger formentlig også sammen med, at man i Sydvestjylland udbyder færre kandidatuddannelser og uddanner langt færre kandidater end der efterfølgende kan aftages i Sydvestjylland.

Særligt inden for bestemte fagområder

Inden for alle fagområder skal man i Sydvestjylland tiltrække nyuddannede kandidater fra andre dele af landet for at opfylde rekrutteringsbehovene. Antals-

mæssigt er det især nyuddannede kandidater inden for Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab, som man er nødt til at importere udefra.

Omvendt skal man tiltrække langt færre inden for fx fagområderne Jura, Jordbrug, landbrug og fiskeri og Forsvar, politi og sikkerhed.

I dag er det sværere at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland

I 2019 var 27 pct. af rekrutteringsforsøgene efter højtuddannede forgæves i Sydvestjylland. Der er tale om en forgæves rekruttering, hvis virksomheden ikke får besat stillingen eller hvis stillingen er blevet besat med en medarbejder, der ikke havde de ønskede kvalifikationer.

Til sammenligning var 18 pct. af rekrutteringsforsøgene efter højtuddannede forgæves i resten af Region Syddanmark i 2019. Det er på niveau med landsgenomsnittet. Det peger altså på, at det er sværere at rekruttere højtuddannet arbejdskraft i Sydvestjylland end i resten af Region Syddanmark og de fleste andre steder i landet.

I Sydvestjylland er det også sværere at rekruttere højtuddannede end det er at rekruttere personer med korte og mellemlange videregående uddannelser. Rekrutteringsudfordringerne i forhold til højtuddannede gælder således både når man sammenligner med højtuddannede andre steder i landet og med andre uddannelsesniveauer i Sydvestjylland.

Særligt for private virksomheder

Det er særligt inden for bestemte brancher, at det er svært at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland.

Det gælder især Handel og transport mv., hvor mere end 40 pct. af rekrutteringsforsøgene var forgæves i 2019. Det er dobbelt så højt som i resten af Region Syddanmark og på landsplan.

I brancherne Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed og Erhvervs-service er det også svært at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland. Her er andelen af forgæves rekrutteringer på mere end 30 pct. og også omtrent dobbelt så høj som i resten af Region Syddanmark og på landsplan.

Omvendt er rekrutteringsudfordringerne væsentligt mindre inden for brancherne Offentlig administration, undervisning og sundhed og Kultur, fritid og anden service. Her er det kun 15-18 pct. af rekrutteringsforsøgene efter højtuddannede som er forgæves. Det er omtrent på niveau med resten af Region Syddanmark og hele landet.

Overordnet tyder brancheopdelingen derfor på, at udfordringerne i forhold til at rekruttere højtuddannet arbejdskraft er størst for private virksomheder i Sydvestjylland.

FASTHOLDELSE OG TILTRÆKNING AF NYUDDANNEDE KANDIDATER

40 pct. bliver i Sydvestjylland efter endt uddannelse

I Sydvestjylland er det knap 40 pct. af de nyuddannede kandidater, som fortsat bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det er højere end i region Sjælland, hvor godt 10 pct. bliver boende tre år efter endt uddannelse. Det er dog lavere end i de øvrige regioner, især Region Hovedstaden, hvor mere end 80 pct. af de nyuddannede fortsat bor efter endt uddannelse.

Samtidigt er der en klar tendens til, at en større og større andel af de nyuddannede kandidater forlader Sydvestjylland efter endt uddannelse. Det er en udfordringen for Sydvestjylland, hvor man i forvejen kun uddanner omkring halvdelen af de kandidater, der efterfølgende kan aftages i Sydvestjylland.

Derfor er der et væsentligt potentiale i at fastholde flere af de kandidater, der uddannes i Sydvestjylland.

Stor forskel på tværs af fagområder

På tværs af fagområder er der stor forskel på, hvor stor en andel af de nyuddannede kandidater, som bliver boede i Sydvestjylland efter endt uddannelse. Blandt nyuddannede kandidater med en uddannelse inden for Bygge- og anlægsteknik er der mere 60 pct., som fortsat bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Modsat er tallet omkring 20-25 pct. for nyuddannede kandidater inden for fagområderne Social og sundhed og Kunst.

Social og sundhed er det fagområde, hvor der uddannes flest kandidater i Sydvestjylland, og det er samtidigt også et af de fagområder, hvor der i dag skal rekrutteres mest arbejdskraft til Sydvestjylland fra andre dele af landet. Der er således et væsentligt potentiale i at øge fastholdelsen af nyuddannede kandidater inden for Social og sundhed.

Sydvestjylland tiltrækker få nyuddannede kandidater

Der er godt 1,5 pct. af de nyuddannede kandidater fra hele landet, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Der er mindre end Sydvestjyllands andel af den samlede befolkning (3,7 pct.). Selvom langt hovedparten af de nyuddannede kandidater i Sydvestjylland kommer fra andre dele af landet, er andelen således væsentligt mindre end hvad befolkningens størrelse tilsiger.

Ud af de nyuddannede kandidater, der bor i Sydvestjylland, er der flest der kommer fra resten af Region Syddanmark og Region Midtjylland (ca. 25 pct. hver). Herefter kommer Region Hovedstaden (godt 20 pct.) og Region Nordjylland (ca. 10 pct.). Derimod er der ca. 1 pct., der har taget deres uddannelse i Region Sjælland.

Væsentligt potentiale i at få flere unge til at vende tilbage efter endt uddannelse

Der er langt flere unge der forlader Sydvestjylland for at læse en kandidatuddannelse end der er andre steder i landet. Det hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor ikke alle typer af kandidatuddannelser udbydes.

Der er dog kun relativt få der vender tilbage efter endt uddannelse. Således er det kun omkring 1 ud af 7, som vender tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt

uddannelse. Der ligger således et væsentligt potentiale i at tiltrække flere af de unge, som oprindeligt kommer fra Sydvestjylland.

De unge, som kommer oprindeligt fra Sydvestjylland, er dog fortsat langt mere tilbøjelige til at komme til Sydvestjylland efter endt uddannelse, end unge uden tilknytning til området.

MULIGHEDER FOR AT UDDANNE FLERE KANDIDATER I SYDVESTJYLLAND

Udbuddet af kandidatuddannelser i Sydvestjylland i dag

Der er i dag tre uddannelsesinstitutioner, som udbyder kandidatuddannelser i Sydvestjylland. Det drejer sig om Syddansk Universitet (Esbjerg), Aalborg Universitet (Esbjerg) og Syddansk Musikkonservatorium (Esbjerg).

De tre uddannelsesinstitutioner udbyder tilsammen 23 forskellige uddannelser inden for en række forskellige fagområder i Sydvestjylland. Fra 2022 udbyder Syddansk Universitet også kandidatuddannelse i medicin i Esbjerg.

Stor stigning i antallet kandidatdimittender

I de senere år er antallet af dimittender fra disse uddannelsesinstitutioner steget kraftigt, og i 2016 var der mere end 220, som dimitterede fra en af de tre uddannelsesinstitutioner. Stigningen skyldes først og fremmest, at antallet af dimittender fra Syddansk Universitet i Esbjerg er omtrent femdobbel siden 2008. I de seneste år er antallet af dimittender fra Aalborg Universitet i Esbjerg også vokset. Derimod har antallet af dimittender fra Syddansk Musikkonservatorium i Esbjerg ligget på et mere stabilt niveau gennem hele perioden.

Flest uddannes inden for fagområdet Social og sundhed

Der uddannes klart flest kandidater inden for fagområdet Social og sundhed, som omfatter uddannelserne Idræt og sundhed og Folkesundhedsvidenskab. Herefter kommer uddannelser inden for fagområderne Kunst, Teknik, teknologi og industriel produktion, Erhvervsøkonomi og administration og Samfundsvidenskab.

Stor forskel på efterspørgslen på tværs af fagområder

Der er stor forskel på, hvor mange nyuddannede kandidater der efterspørges inden for de forskellige fagområder i Sydvestjylland.

Efterspørgslen er størst inden for fagområderne Social og sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab. Disse fire fagområder udgør tilsammen omkring 60 pct. af den samlede efterspørgsel efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland. Det er også inden for disse fagområder, man skal tiltrække flere nyuddannede kandidater fra andre dele af landet.

For flere af fagområderne er efterspørgslen efter nyuddannede kandidater dog så begrænset, at der kun er behov for at uddanne relativt få ekstra kandidater, for at dække den lokale efterspørgsel. Det gælder blandt andet Kunst, Jordbrug, landbrug og fiskeri, IKT, Forsvar, politi og sikkerhed og Service.

Stort potentiale i at fastholde flere lokale unge

Mange af de unge, der forlader Sydvestjylland for at læse en universitetsuddannelse, læser netop kandidatuddannelser inden for de fagområder der er stor efterspørgsel efter i Sydvestjylland. Fx forlader 15 ud af 16 Sydvestjylland, når de skal læse en kandidatuddannelse inden for Erhvervsøkonomi og administration. Og kun få vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse.

Der er således et stort potentiale i at fastholde/selv uddanne flere af de unge fra Sydvestjylland, som ellers ville gennemføre en kandidatuddannelse et andet sted i landet.

Det lokale udbud overstiger efterspørgslen efter nyuddannede kandidater

For alle andre fagområder end 'Forsvar, politi og sikkerhed' gælder det, at der er flere unge fra Sydvestjylland som gennemfører en uddannelse end der aftages af arbejdsgiverne i Sydvestjylland. Det synes altså at være et større potentielt lokalt rekrutteringsgrundlag end hvad der aftages. Fx er der inden for Social og sundhed omkring 1½ gange så mange unge fra Sydvestjylland, som gennemfører en uddannelse, end hvad der aftages i Sydvestjylland. Mens der for 'Samfundsvidenskab' er lidt over dobbelt så mange unge, som gennemfører en uddannelse inden for området, som der aftages af arbejdsgiverne.

Det viser, at Sydvestjylland har nok unge, som vil læse en lang videregående uddannelse, til at dække den lokale efterspørgsel. Men som tidligere vist læser mange af disse unge uden for Sydvestjylland, og hovedparten af disse unge vender ikke tilbage til Sydvestjylland efter de har færdiggjort deres kandidatuddannelse.

Uddan flere kandidater inden for de store fagområder

Hvis man alene ser på størrelsen af efterspørgslen og om den kan dækkes af unge fra Sydvestjylland, bør man i Sydvestjylland især uddanne flere kandidater inden for fagområderne Social og Sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab.

Der er dog en række andre forhold, som også er vigtige, når man skal vurdere, om og inden for hvilke fagområder, man skal uddanne flere kandidater. Det drejer sig blandt andet om muligheder for at rekruttere kvalificeret arbejdskraft til uddannelserne, økonomi og evt. synergier med eksisterende uddannelser i Sydvestjylland. Disse forhold ser vi ikke nærmere på i denne analyse.

2. Udfordringen med højtuddannede

I dette kapitel ser vi nærmere på den udfordring med højtuddannede, som Sydvestjylland står over.

Sydvestjylland har et lavere uddannelsesniveau end i resten af Region Syddanmark og landsgennemsnittet. Det kan stort set alene henføres til, at der er relativt få højtuddannede i Sydvestjylland. I dette kapitel ser vi nærmere på den udfordring med højtuddannede, som Sydvestjylland står over for i dag.

Kapitlets hovedresultater

- I Sydvestjylland er andelen af højtuddannede steget de seneste år. Det er dog sket fra et væsentligt lavere niveau end landsgennemsnittet, og stigningen har ligeledes været mindre end på landsplan. I 2006 lå andelen af højtuddannede på 3,2 pct. af de 30-64-årige i Sydvestjylland, og i 2019 var denne andel steget til 5,5 pct. Det svarer til en stigning på ca. 72 pct. På landsplan er andelen af højtuddannede i samme periode steget med 82 pct., og i dag er udgør den ca. 13,8 pct. af de 30-64-årige. Tilsvarende er andelen af højtuddannede i resten af Region Syddanmark knap fordoblet, fra at udgøre ca. 4,2 pct. i 2006 til at udgøre knap 8,1 pct. i 2019.
 - Hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med andelen af højtuddannede i resten af Region Syddanmark, skulle der være omkring 2.300 flere højtuddannede i Sydvestjylland i dag. Og der skulle være omkring 7.600 flere, hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med landsgennemsnittet.
 - Fortsætter væksten i andelen af højtuddannede på samme måde som siden 2006, vil Sydvestjylland sakke endnu længere bagud end i dag. Fx vil andelen af højtuddannede i Sydvestjylland ligge på omkring 8,4 pct. i 2030, mens det i resten af Region Syddanmark vil udgøre ca. 14,0 pct. og på landsplan omkring 23,8 pct.
 - Langt størstedelen af de unge forlader Sydvestjylland, når de skal tage en kandidatuddannelse. Blandt den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som færdiggjorde en kandidatuddannelse i perioden 2007-2014, tog 19 ud af 20 deres uddannelse uden for Sydvestjylland. Det er flere end i de øvrige danske regioner. Det hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor mange unge må flytte til andre byer/regioner, hvis de vil læse på en bestemt kandidatuddannelse.
 - Hovedparten af de unge vender ikke tilbage til Sydvestjylland efter de har færdiggjort deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland. Hvis man ser på den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som tog deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland i perioden 2007-2014, var der kun 1 ud af 7, der var vendt tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse.
 - I Sydvestjylland uddannes der færre kandidater end der aftages i Sydvestjylland. I perioden fra 2007-2014 blev der således uddannet knapt en tredjedel af de kandidater i Sydvestjylland, som der blev aftaget lokalt. Derfor er Sydvestjylland meget afhængige af at kunne tiltrække nyuddannede kandidater fra andre dele af landet. Til sammenligning uddannes der knapt det samme antal højtuddannede i det øvrige Region Syddanmark, som der efterfølgende aftages lokalt, mens Region Midtjylland og især Region Nordjylland uddanner flere kandidater end der aftages lokalt.
-

SYDVESTJYLLAND SAKKER BAGUD, FRA ET I FORVEJEN LAVT NIVEAU

Det generelle uddannelsesniveau er steget i Danmark de senere år, og på landsplan er andelen af højtuddannede steget fra at udgøre 7,6 pct. af de 30-64-årige i 2006 til at udgøre 13,8 pct. i 2019. Det svarer til en stigning på 82 pct.

I Sydvestjylland er andelen af højtuddannede også steget. Det er dog sket fra et væsentligt lavere niveau end landsgennemsnittet, og stigningen har ligeledes været mindre end på landsplan. I 2006 lå andelen af højtuddannede på 3,2 pct. af de 30-64-årige i Sydvestjylland, og i 2019 var denne andel steget til 5,5 pct. Det svarer til en stigning på ca. 72 pct.

Til sammenligning er andelen af højtuddannede i det øvrige Region Syddanmark knap fordoblet i samme periode, fra at udgøre ca. 4,2 pct. i 2006 til at udgøre knap 8,1 pct. i 2019.

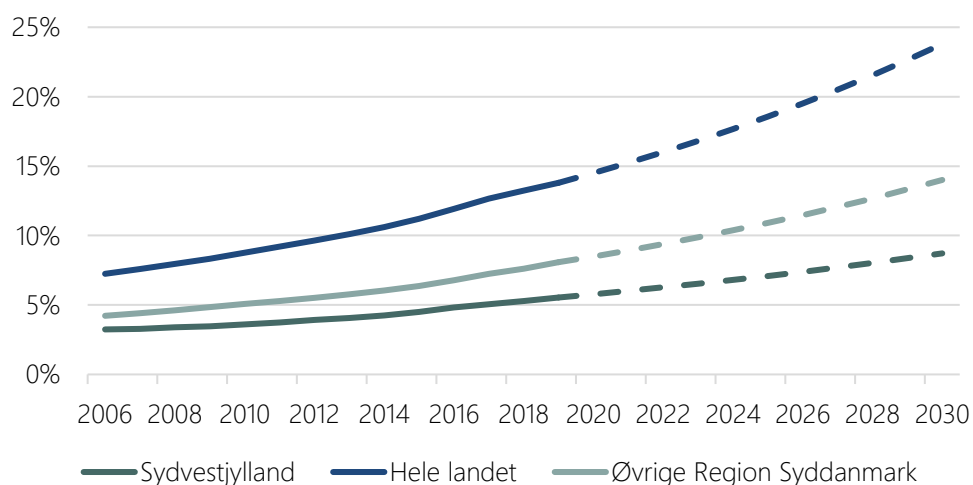
Væksten i andelen af højtuddannede har således været lavere i Sydvestjylland. Som følge heraf er den geografiske ulighed blevet øget, og udviklingen i Sydvestjylland har dermed været knap så gunstig som i det øvrige Region Syddanmark og resten af landet.

I dag er andelen af højtuddannede i Sydvestjylland er ca. 2,5 pct. point lavere end i det øvrige Region Syddanmark og mere end 8 pct. point lavere end landsgennemsnittet. Hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med andelen af højtuddannede i det øvrige Region Syddanmark, skulle der være omkring 2.300 flere højtuddannede i Sydvestjylland i dag. Og der skulle være omkring 7.600 flere, hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med landsgennemsnittet.

Hvis væksten i andelen af højtuddannede fortsætter på samme måde som siden 2006, vil Sydvestjylland sakke endnu længere bagud end i dag. Fx vil andelen af højtuddannede i Sydvestjylland ligge på omkring 8,7 pct. i 2030. Til sammenligning vil andelen udgøre 14,0 pct. i det øvrige Region Syddanmark og 23,8 pct. på landsplan.

Hvis det for enkelhedens skyld antages, at arbejdsstyrken størrelse er konstant, svarer det til, at der i 2030 ville være ca. 4.900 flere højtuddannede i Sydvestjylland, hvis andelen af højtuddannede lå på samme niveau som i det øvrige Region Syddanmark, og ca. 13.800 flere højtuddannede, hvis andelen var på niveau med landsgennemsnittet.

Figur 2.1 Andelen af højtuddannede, 30-64 år

Kilde: Egne beregninger på Statistikbanken, HFUDD10.

Anm.: Højtuddannede omfatter personer med en lang videregående uddannelse eller derover. I perioden 2020-2030 er andelen af højtuddannede fremskrevet med den gennemsnitlige vækst i andelen af højtuddannede for perioden 2006-2019

GABET BLIVER STØRRE, HVIS UDVIKLINGEN FORTSÆTTER

Hvis væksten i andelen af højtuddannede fortsætter på samme måde som siden 2006, vil Sydvestjylland sakke endnu længere bagud end i dag. Fx vil andelen af højtuddannede i Sydvestjylland ligge på omkring 8,4 pct. i 2030. Til sammenligning vil andelen udgøre 13,3 pct. i det øvrige Region Syddanmark og 22,6 pct. på landsplan.

Det svarer til, at der i 2030 ville være ca. 4.600 flere højtuddannede i Sydvestjylland, hvis andelen af højtuddannede lå på samme niveau som i det øvrige Region Syddanmark, og ca. 13.100 flere højtuddannede, hvis andelen var på niveau med landsgennemsnittet.

LANGT STØRSTEDELEN TAGER DERES KANDIDATUDDANNELSEN UDEN FOR SYDVESTJYLLAND ...

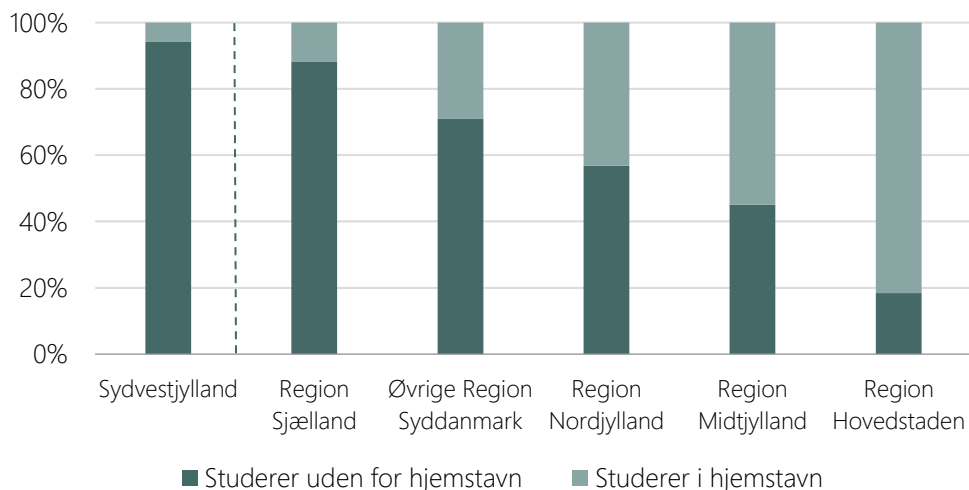
Mange unge forlader Sydvestjylland, når de skal tage deres kandidatuddannelse. Hvis man ser på den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som færdiggjorde en kandidatuddannelse i perioden 2007-2014, var der kun godt 1 ud af 20, der tog deres kandidatuddannelse på en uddannelsesinstitution i Sydvestjylland. De resterende 19 ud af 20 tog deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland.

Til sammenligning tog ca. 14 ud af 20 af de unge fra det øvrige Region Syddanmark deres kandidatuddannelse uden for det øvrige Region Syddanmark. Og for Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Hovedstaden er andelen endnu mindre.

Den høje andel af unge, som tager deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland, hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor der ikke udbydes alle typer af kandidatuddannelser. Derfor må mange unge flytte til andre byer/regioner, hvis de vil læse en bestemt kandidatuddannelse.

Hvis man sammenligner med korte og mellemlange videregående uddannelser, er der en langt større andel af de unge fra Sydvestjylland, der også tager deres uddannelse i Sydvestjylland, jf. bilagsrapporten. Blandt personer med korte videregående uddannelser, tog ca. 7 ud af 20 deres uddannelse på en uddannelsesinstitution i Sydvestjylland. For de mellemlange videregående uddannelser er tallet 8 ud af 20.

Figur 2.2 Andelen af unge, der forlader Sydvestjylland for tage en kandidatuddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N=89.517. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt hjemstavn indgår ikke. Hjemstavn er opgjort som bopæl ultimo året, hvor personen fyldte 15 år.

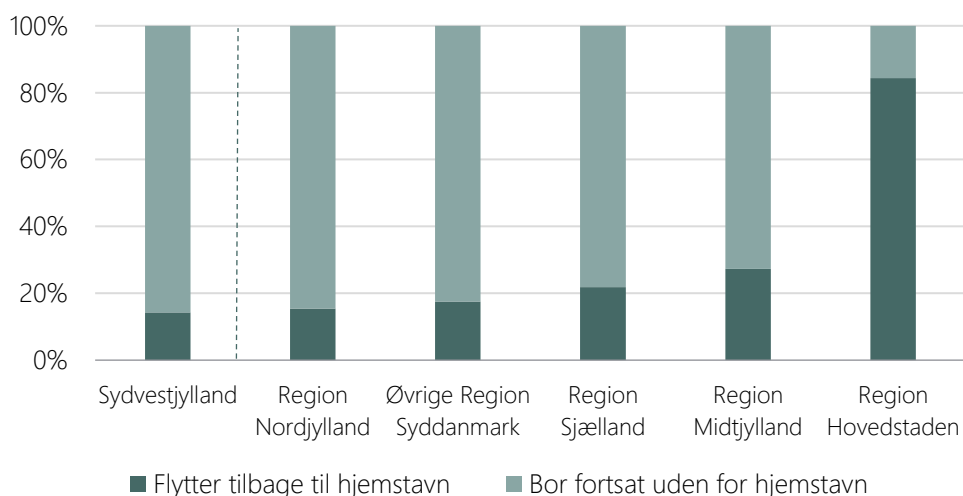
... OG KUN FÅ VENDER TILBAGE TIL SYDVESTJYLLAND IGEN

Udfordringen er dog, at der er relativt få af de unge, der vender tilbage til Sydvestjylland efter de har færdiggjort deres kandidatuddannelse.

Hvis man ser på den gruppe af unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som tog deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland i perioden 2007-2014, var der kun ca. 14 pct., der var vendt tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det er en lidt lavere andel end i blandt andet det øvrige Region Syddanmark.

Det er også lavere end blandt unge fra Sydvestjylland, som tager en kort eller mellemlang videregående uddannelse uden for Sydvestjylland, jf. bilagsrapporten. Blandt dem, der tog en kort videregående uddannelse, var der således knap 40 pct. som var vendt til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. For de mellemlange videregående uddannelser er godt 20 pct. vendt tilbage efter tre år.

Figur 2.3 Andelen af unge, der er vendt hjem til Sydvestjylland 3 år efter endt kandidatuddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N=45.535. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt hjemstavn indgår ikke. Hjemstavn er opgjort som bopæl ultimo året, hvor personen fyldte 15 år.

SYDVESTJYLLAND ER AFHÆNGIG AF "IMPORT" AF HØJTUDDANNEDE

Kombinationen af, at mange unge forlader Sydvestjylland for at læse og relativt få vender tilbage efter endt uddannelse medfører, at en relativt lille andel af de unge fra Sydvestjylland, som får en kandidatuddannelse, ender med at arbejde i Sydvestjylland. Derfor er Sydvestjylland afhængig af at tiltrække højtuddannet arbejdskraft fra andre dele af landet.

Figuren neden for viser forholdet mellem, hvor mange kandidater der uddannes lokalt og hvor mange der aftages lokalt. Det er et udtryk for, om der uddannes flere eller færre nyuddannede kandidater lokalt end der aftages og dermed et mål for, hvor afhængig man er af at "importere" højtuddannede fra andre dele af landet. En andel på 100 pct. svarer således til, at der lige præcis uddannes lige så mange højtuddannede lokalt, som der efterfølgende aftages lokalt.

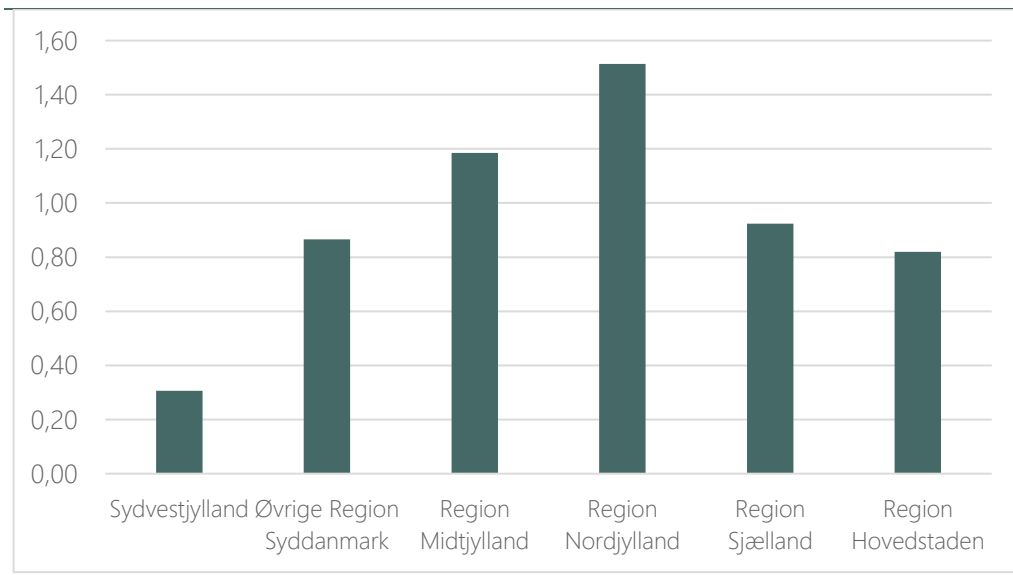
Lokalt uddannes der mindre end en tredjedel af de højtuddannede i Sydvestjylland, som der aftages lokalt. Derfor er Sydvestjylland i dag meget afhængige af at kunne tiltrække højtuddannede fra andre dele af landet. Til sammenligning uddannes der knapt det samme antal højtuddannede i det øvrige Region Syddanmark, som der efterfølgende aftages lokalt.

Tilsvarende ses, at der i Region Nordjylland er et stort uddannelsesoverskud. Her uddannes der ca. 50 pct. flere højtuddannede end der aftages lokalt. Region Nordjylland er således "nettoeksportør" af højtuddannet arbejdskraft. Det samme er Region Midtjylland.

Det kan desuden bemærkes, at Region Hovedstaden med dette mål også er "nettoimportør" af højtuddannet arbejdskraft. Situationen i Region Hovedstaden er dog forskellig fra den i Sydvestjylland, fordi langt størstedelen af de unge, der forlader Region Hovedstaden for at læse en kandidatuddannelse, vender tilbage efter endt uddannelse, jf. kapitel 5.

For de korte og mellemlange videregående uddannelser, uddannes der omtrent det samme antal personer med en kort og mellemlang videregående uddannelse i Sydvestjylland, som der efterfølgende aftages lokalt, jf. bilagsrapporten. Det betyder, at man i Sydvestjylland i langt mindre afhængige af at kunne tiltrække personer med korte og videregående uddannelser end hvad der er tilfældet for højtuddannede.

Figur 2.4 Antallet af højtuddannede, der uddannes lokalt, ift. antallet af højtuddannede, der aftages lokalt

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: Antallet af højtuddannede, der uddannes lokalt/regionalt, omfatter dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse på en uddannelsesinstitution. Antallet af højtuddannede, der aftages lokalt/regionalt, omfatter dimittender fra perioden 2007-2014, der 3 år efter endt uddannelse er beskæftiget.

3. Samfundsøkonomisk potentiale ved at få flere højtuddannede

I dette kapitel vurderer vi det samfundsøkonomiske potentiale ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland.

Det har en række negative konsekvenser for den økonomiske aktivitet, at andelen af højtuddannede i Sydvestjylland er lavere, end i det øvrige Syddanmark og Danmark som helhed. Det skyldes blandt andet, at højtuddannede i gennemsnit har en højere produktivitet og en højere erhvervsfrekvens over deres arbejdsliv end andre uddannelsesgrupper, og en lav andel højtuddannede vil således mindske den økonomiske velstand og de offentlige finanser, se desuden boks 3.1.

I dette kapitel beregner vi det samfundsøkonomiske potentiale ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland, så den svarer til hhv. andelen i resten af Region Syddanmark og landsgennemsnittet. Beregningerne viser således også de samfundsøkonomiske konsekvenser af, at Sydvestjylland har en lavere andel højtuddannede i dag og på længere sigt.

Kapitlets hovedresultater

- Den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland har allerede i dag en række negative samfundsøkonomiske effekter. Hvis Sydvestjylland i dag havde haft den samme andel højtuddannede som fx landsgennemsnittet, vurderes det, at beskæftigelsen vil være 400-500 fuldtidspersoner højere end i dag. Desuden ville BNP blive løftet med mere end 300 mio. kr. (2018-niveau) årligt og der ville komme over 100 mio. kr. (2018-niveau) ekstra ind i statskassen årligt.
 - Hvis den historiske udvikling i andelen af højtuddannede fortsætter de kommende år, vil Sydvestjylland sakke yderligere bagud i forhold til resten af Region Syddanmark og hele landet. På sigt er der således et endnu større samfundsøkonomisk potentiale for Sydvestjylland i at opnå en højere andel højtuddannede end hvad den rent historiske udvikling tilsiger. Fx vurderes beskæftigelsen at kunne være godt 800 fuldtidspersoner højere end ellers, hvis Sydvestjylland i 2030 har den samme andel højtuddannede som landsgennemsnittet. Det vurderes tilsvarende at øge BNP med knap 600 mio. kr. (2018-niveau) årligt og styrke de offentlige finanser med godt 200 mio. kr. (2018-niveau) årligt.
 - Beregningerne af det samfundsøkonomiske potentiale ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland er baseret på en række beregningstekniske forudsætninger og er derfor forbundet med nogen usikkerhed. Resultaterne skal derfor fortolkes som skøn snarere end præcise estimater.
-

For at kunne vurdere potentialet ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland, har vi bedt DREAM-gruppen om at beregne det samfundsøkonomiske potentiale ved at opkvalificere personer fra en bacheloruddannelse til en kandidatuddannelse. Vi har valgt at få DREAM-gruppen til at lave netop denne beregning, fordi den – under visse forenklingse antagelser – kan bruges til at

vurdere, hvor meget én ekstra højtuddannet i gennemsnit bidrager med til samfundsøkonomien.

På baggrund af DREAM-gruppens beregninger har vi efterfølgende vurderet potentialet ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland. Det bør understreges, at DREAM-gruppens beregninger såvel som vores efterfølgende brug af resultaterne herfra er baseret på en række beregningstekniske antagelser. Derfor er resultaterne forbundet med nogen usikkerhed. Resultaterne skal derfor fortolkes som kvalificerede skøn snarere end præcise estimater.

I det følgende præsenterer vi først DREAM-gruppens beregninger. Derefter beskriver vi, hvordan vi har anvendt disse beregninger som input, og hvor stort vi vurderer potentialet ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland er både i dag og om 10 år.

DREAM-GRUPPENS BEREGNINGER

DREAM-gruppen har som nævnt gennemført en analyse, hvor de har beregnet det gennemsnitlige samfundsøkonomiske potentiale ved at opkvalificere personer med en bacheloruddannelse til en lang videregående uddannelse.³

Analysen er gennemført ved at opkvalificere et antal personer i DREAMs socio-økonomiske fremskrivning, hvor befolkningens arbejdsmarkedstilknytning bestemmes. De makroøkonomiske effekter ved uddannelsesløftet evalueres efterfølgende i den makroøkonomiske model DREAM.

DREAM-modellen er en model for hele den danske økonomi og kan bruges til at fremskrive dansk økonomi og vurdere de langsigtede, strukturelle effekter for samfundsøkonomien og de offentlige finanser af forskellige politiktiltag. Modellen er bygget op omkring blandt andet Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning og DREAM-gruppens egen uddannelsesfremskrivning.

Konkret har DREAM-gruppen beregnet effekterne af et eksperiment, hvor der opkvalificeres 1.000 25-årige årligt fra og med 2020 fra en bachelor til en lang videregående uddannelse. Beregningerne sætter tal på, hvor meget flere højtuddannede bidrager til samfundsøkonomien og de offentlige finanser, når der tages højde for forskelle i uddannelsesgruppernes erhvervsdeltagelse, produktivitet, skattebetalinger, træk på offentlige ydelser, sundhedsudgifter, levealder mv. Bidraget omregnes til effekten på BNP, beskæftigelse og det offentlige budget.

I eksperimentet er det antaget, at opkvalificeringen sker uden fravær fra arbejdsmarkedet og uden ekstra uddannelsesomkostninger. Det er gjort for ikke at lægge sig fast på, hvordan en evt. forøgelse af andelen af højtuddannede i Sydvestjylland kommer til at ske.

Hvis det alene sker gennem øget fastholdelse og tiltrækning af flere højtuddannede end i dag, er det fra et lokalt perspektiv rimeligt at antage, at der sker uden fravær fra arbejdsmarkedet og uden ekstra uddannelsesomkostninger. Hvis det derimod sker via en ekstra uddannelsesindsats, hvor der uddannes flere unge med en lang videregående uddannelse i Sydvestjylland, vil antagelsen trække i retning af at undervurdere omkostningerne og dermed overvurdere gevinsten

³ For en nærmere dokumentation af DREAM-beregningerne, henvises til notatet "Værdipotentialet af et uddannelsesløft", DREAM-gruppen, december 2019.

ved at øge andelen af højtuddannede. Derfor skal DREAM-gruppens beregninger betragtes som et udtryk for potentialet snarere end den præcise gevinst ved at opkvalificere personer fra en bacheloruddannelse til en kandidatuddannelse.

Boks 3.1 Hvorfor vil flere højtuddannede styrke samfundsøkonomien og de offentlige finanser?

Uddannelse har en række direkte og indirekte effekter, der har en positiv betydning for den økonomiske aktivitet. Uddannelse er en investering i fremtidig velstand. Samfundet har direkte omkostninger til uddannelse i form af udgifter til blandt andet lærere og bygninger samt indirekte omkostninger på grund af manglende produktiv indsats fra personer, der er under uddannelse. Til gengæld vil arbejdskraften yde en mere kvalificeret arbejdsindsats efter uddannelsens afslutning. Færdighederne opnået under uddannelsen afspejler sig almindeligvis i lønnen og er et udtryk for, at uddannede personer generelt set har en højere produktivitet.

Imidlertid vil udviklingen i den relative løn mellem højtuddannede og andre uddannelsesgrupper afhænge af efterspørgslen og udbuddet af højt- og lavtuddannet arbejdskraft samt muligheden for substitution mellem disse to typer af arbejdskraft. Et større udbud af højtuddannet arbejdskraft og substitution mellem højt- og lavtuddannet arbejdskraft i produktionen vil således begrænse den lønforskel, der følger af, at højtuddannet arbejdskraft har en højere produktivitet end lavtuddannet arbejdskraft. Den relative løn mellem højtuddannede og andre uddannelsesgrupper i Danmark har været forholdsvis konstant siden begyndelsen af 1990'erne. Det skyldes blandt andet, at stigningen i andelen af højtuddannede i arbejdsstyrken er blevet modsvaret af en stigende efterspørgsel efter højtuddannet arbejdskraft.

Uddannelse har også afledte økonomiske effekter ud over påvirkningen af lønnen, hvilket derfor kan betegnes som eksternaliteter. Disse eksternaliteter er til gavn for både højt- og lavtuddannede. Empiriske undersøgelser viser blandt andet, at det har en positiv effekt på både virksomhedernes produktivitet og medarbejdernes løn, hvis virksomheder ligger i en region, hvor der er ansat mange højtuddannede medarbejdere.^a

En stigning i uddannelsesniveaet vil øge produktiviteten i økonomien, hvilket øger den samlede velstand. Men en øget produktivitet kan ikke på lang sigt forventes at forbedre de offentlige finanser. Det skyldes, at både offentligt varekøb, offentlige lønninger og indkomstoverførsler på lang sigt forventes at stige lige så meget som de private lønninger. Derfor vil der være en tendens til, at de offentlige udgifters andel af den samlede produktion i økonomien er uændret.

Uddannelse øger en persons samlede erhvervsfrekvens over livet, og det vil typisk øge skatteindtægterne og mindske udgifterne til overførsler, hvilket forbedrer de offentlige finanser. Samtidigt har højtuddannede almindeligvis også en lavere ledighedsrisiko end andre uddannelsesgrupper. Hvis uddannelse i sig selv er en medvirkende årsag til et lavere ledighedsniveau, kan et højere uddannelsesniveau således forbedre de offentlige finanser, blandt andet gennem lavere offentlige overførselsindkomster og højere skatteindtægter. Ligeledes forbedres de offentlige finanser, hvis uddannelse i sig selv giver anledning til, at personer har en længere arbejdstid. Det er imidlertid særdeles vanskeligt at fastlægge den empiriske effekt af uddannelse på både ledighed og arbejdstid, idet det formentlig er de samme egenskaber hos en person, der bestemmer, om personer gennemfører en uddannelse, som samtidigt har betydning for personens efterfølgende ledighedsrisiko og arbejdstid. Endvidere kan den lavere ledighed blandt højtuddannede også skyldes en sammenpresset lønstruktur^b, mens forskelle i arbejdstiden mellem uddannelsesgrupper formentlig også afhænger af kulturelle og struktur-mæssige forskelle.

^a Moretti, E. (2004): "Workers' Education, Spillovers and Productivity: Evidence from Plant-Level Production Functions", *American Economic Review*, 94(3).

^b Akerlof, G.A. og Yellen, J.L. (1990): "The Fair Wage-Effort Hypothesis and Unemployment", *The Quarterly Journal of Economics*, 105 (2).

DREAM-gruppen har beregnet eksperimentet for to forskellige scenarier for, hvordan uddannelsesløftet slår igennem på gruppens gennemsnitlige produktivitet. I det første scenarie indregnes der ingen produktivitetseffekt, dvs. produktiviteten for en person, der opkvalificeres, er upåvirket af uddannelsesløftet. I det andet scenarie indregnes derimod fuldt gennemslag på produktiviteten af uddannelsesløftet. Mens det første scenarie formentligt er et udtryk for et underkantsskøn, synes det omvendt som et overkantsskøn, at en persons produktivitet alene er bestemt af vedkommendes uddannelsesniveau. Ud fra et forsigtighedshensyn præsenterer vi kun resultaterne fra det første scenarie. Det trækker i retning af, at effekten især på de offentlige finanser undervurderes.

Den samlede virkning af eksperimentet er opsummeret i tabel 3.1, hvor virkningerne er omregnet til en gennemsnitlig effekt per person, som opkvalificeres. Opkvalificeringen medfører en stigning i den gennemsnitlige erhvervsdeltagelse på ca. 6 pct. point, svarende til forskellen på den gennemsnitlige erhvervsfrekvens på en bachelor og en med lang videregående uddannelse. Tilsvarende skønnes det i gennemsnit at forbedre det offentlige budget med 16.000 kr. (2018-niveau) årligt at opkvalificere en bacheloruddannet til en lang videregående uddannelse. Desuden er det opgjort, hvor meget hver opkvalificeret person øger nominelt BNP. Det er opgjort til 42.000 kr. (2018-niveau).

Tabel 3.1 Gennemsnitlig effekt per person, som opkvalificeres

BESKÆFTIGELSESFREKVENNS	NOMINIELT BNP	PRIMÆR OFFENTLIG SALDO
6 pct. point	42.000 kr.	16.000 kr.

Kilde: DREAM-gruppens beregninger, se notat "Værdipotentialt af et uddannelsesløft", DREAM-gruppen, december 2019.
Anm.: Alle beløb er angivet i 2018-niveau.

VURDERING AF POTENTIALT FOR SYDVESTJYLLAND

For at kunne bruge resultaterne af DREAM-gruppens beregninger til at vurdere potentialt ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland, er der foretaget to antagelser.

DREAM-modellen er som nævnt en model for hele den danske økonomi, og for det første er det derfor antaget, at effekterne af DREAM-gruppens beregninger er gældende for Sydvestjylland. Det indebærer blandt andet en antagelse om, at den relative forskel i erhvervsfrekvens (og løn) mellem højtuddannede og andre uddannelsesgrupper er den samme i Sydvestjylland som for hele landet.

For det andet er det antaget, at de gennemsnitseffekter, som DREAM-gruppen har beregnet, ikke afhænger af, hvor mange ekstra højtuddannede der mangler i Sydvestjylland, for at opnå samme niveau som i resten af Region Syddanmark og landsgennemsnittet.

Under disse antagelser angiver DREAM-gruppens beregninger, hvor meget én ekstra højtuddannet i Sydvestjylland i gennemsnit bidrager med til samfundsøkonomien. Herfra kan vi opgøre potentialt ved at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland ved at gange den gennemsnitlige gevinst med det antal af højtuddannede der mangler i Sydvestjylland, for at nå det samme niveau som i resten af Region Syddanmark og hele landet.

Fra kapitel 3 ved vi, at der skulle være ca. 2.300 flere højtuddannede i Sydvestjylland i dag, hvis andelen af højtuddannede skulle være på samme niveau

som i resten Region Syddanmark. Og der skulle være omkring 7.600 flere, hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland skulle være på niveau med landsgennemsnittet.

Hvis udviklingen i andelen af højtuddannede frem mod 2030 udvikler sig på samme måde som i perioden 1996-2019, og arbejdsstyrken antages at være konstant, ville der skulle være omkring 4.900 og 13.800 flere højtuddannede i Sydvestjylland i 2030, hvis niveauet skulle være på niveau med hhv. resten af Region Syddanmark og hele landet.

I tabel 3.2 er vist, hvor stor en effekt det vurderes at have, hvis andelen af højtuddannede i Sydvestjylland øges. Hvis Sydvestjylland i dag havde den samme andel højtuddannede som fx landsgennemsnittet, ville det øge beskæftigelsen med omkring 460 fuldtidspersoner. Desuden ville det øge BNP med mere end 300 mio. kr. (2018-niveau) årligt og bidrage med over 100 mio. kr. (2018-niveau) ekstra i statskassen årligt.

Beregningerne illustrerer således, at den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland allerede i dag har en række negative effekter på beskæftigelsen, væksten og de offentlige finanser.

Hvis den historiske udvikling i andelen af højtuddannede fortsætter de kommende år, vil Sydvestjylland sakke yderligere bagud i forhold til resten af Region Syddanmark og hele landet. På sigt er der således et endnu større samfundsøkonomisk potentiale for Sydvestjylland i at opnå en højere andel højtuddannede end hvad den rent historiske udvikling tilsiger.

Fx vurderes beskæftigelsen at blive øget med godt 800 fuldtidspersoner, hvis det lykkedes at opnå den samme andel højtuddannede som landsgennemsnittet i 2030. Det vurderes tilsvarende at øge BNP med knap 600 mio. kr. (2018-niveau) årligt og styrke de offentlige finanser med godt 220 mio. kr. (2018-niveau) årligt.

Tabel 3.2 Effekt af at øge andelen af højtuddannede i Sydvestjylland

	FULDTIDSBESKÆFTIGEDE, ÅRLIGT	BNP, ÅRLIGT, MIO. KR.	PRIMÆR OFFENTLIG SALDO, ÅRLIGT MIO. KR.
Andel højtuddannede på niveau med resten af Region Syddanmark			
I dag	140	100	40
I 2030	290	200	80
Andel højtuddannede på niveau med landsgennemsnittet			
I dag	460	320	120
2030	830	580	220

Kilde: DREAM-gruppens beregninger, se notat "Værdipotentialet af et uddannelsesløft", DREAM-gruppen, december 2019.
Anm.: Alle beløb er angivet i 2018-niveau. Tal er afrundet til nærmeste 10'er.

4. Udfordringer med at rekruttere højtuddannede

I dette kapitel belyser vi udfordringer med at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland.

I kapitel 2 viste vi blandt andet, at der uddannes langt færre højtuddannede i Sydvestjylland end der efterspørges. Derfor er offentlige og private arbejdspladser i Sydvestjylland afhængige af højtuddannet arbejdskraft fra andre dele af landet. Det kan også betyde, at det være svært at rekruttere højtuddannet arbejdskraft.

I dette kapitel undersøger vi først, hvor stor en andel nyuddannede kandidater der rekrutteres uden for Sydvestjylland og hvilken type af arbejdskraft, det drejer sig om. Dernæst ser vi nærmere på, hvor svært offentlige og private arbejdsgivere i dag har ved at rekruttere højtuddannet arbejdskraft og i hvilke brancher, det særligt er svært.

Kapitlets hovedresultater

Rekruttering af nyuddannede kandidater fra andre dele af landet

- Sydvestjylland er meget afhængig af nyuddannede kandidater fra andre dele af landet. Således har 8 og 10 nyuddannede kandidater, der bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse, læst deres uddannelse uden for Sydvestjylland. Det er en højere andel end de fleste andre steder i landet. Det er imidlertid ikke nyt, og andelen har ligget på det sammen niveau i en længere årrække.
- Behovet for at tiltrække højtuddannede kandidater fra andre dele af landet til Sydvestjylland er størst inden for fagområderne Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab.

Rekrutteringssituationen i dag

- Det er sværere at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland end andre steder i landet. Således var 27 pct. af rekrutteringsforsøgene efter højtuddannede forgæves i Sydvestjylland i 2019. Til sammenligning var tallet 18 pct. i resten af Region Syddanmark og 17 pct. på landsplan.
 - I Sydvestjylland er det også sværere at rekruttere højtuddannede end det er at rekruttere personer med korte og mellemlange videregående uddannelser. Rekrutteringsudfordringerne i forhold til højtuddannede gælder således både når man sammenligner med højtuddannede andre steder i landet og med andre uddannelsesniveauer i Sydvestjylland.
 - Handel og transport mv., Erhvervsservice og Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed er de brancher, hvor det er sværest at rekruttere højtuddannet arbejdskraft i Sydvestjylland. Her er andelen af forgæves rekrutteringsforsøg dobbelt så høj som i de samme brancher i resten af Region Syddanmark og på landsplan og dobbelt så høj som inden for brancherne Offentlig administration, undervisning og sundhed og Kultur, fritid og anden service i Sydvestjylland.
 - I brancherne Offentlig administration, undervisning og sundhed og Kultur, fritid og anden service er rekrutteringsudfordringerne i Sydvestjylland derimod på niveau med de samme brancher i resten af Region Syddanmark og på landsplan. Der tyder altså på, at rekrutteringsudfordringerne i Sydvestjylland er størst i de brancher, som primært omfatter private virksomheder.
 - En forgæves rekruttering efter højtuddannede fører ofte til et produktionstab. Blandt de virksomheder, der har haft en forgæves rekruttering, angiver 40 pct. af dem, at den forgæves rekruttering har betydet, at de har måtte opgive ordrer eller andre aktiviteter.
-

4.1 Rekruttering af nyuddannede kandidater fra andre dele af landet

I dette afsnit undersøger vi som nævnt, hvor mange nyuddannede kandidater der rekrutteres til Sydvestjylland fra andre dele af landet. Konkret ser vi på, hvor stor en andel af de nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, som har taget deres uddannelse uden for Sydvestjylland. Det er et mål for, hvor afhængig Sydvestjylland er af højtuddannet arbejdskraft udefra i forhold til at kunne imødekomme efterspørgslen efter højtuddannet arbejdskraft.

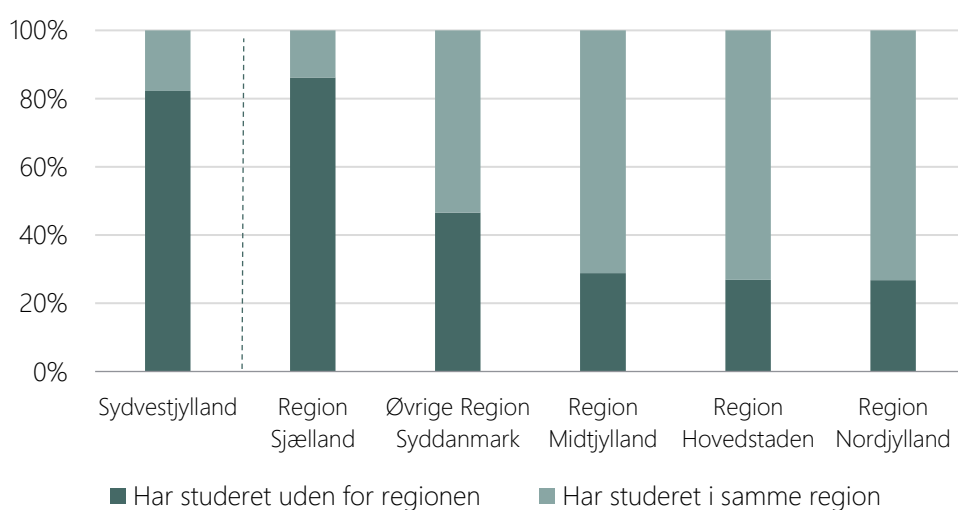
SYDVESTJYLLAND ER MEGET AFHÆNGIG AF NYUDDANNEDE KANDIDATER FRA ANDRE DELE AF LANDET

Langt størstedelen af de nyuddannede kandidater, der bor i Sydvestjylland, har ikke taget deres uddannelse i Sydvestjylland. Ser vi på gruppen af unge, som afsluttede deres kandidatuddannelse i årene 2007-2014 og tre år efter er bosat i Sydvestjylland, har mere end 8 ud af 10 taget deres uddannelse uden for Sydvestjylland.

Det er på niveau med Region Sjælland, men omtrent tre gange højere end i Region Nordjylland, Region Midtjylland og Region Hovedstaden. I resten af Region Syddanmark er det knap halvdelen af de nyuddannede kandidater, der har taget deres uddannelse i andre dele af landet.

I Sydvestjylland er således mere afhængige af at kunne tiltrække højtuddannede, som har læst i andre dele af landet. En del forklaringer er, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område og derfor naturligt vil skulle tiltrække flere højtuddannede udefra. Men det hænger formentligt også sammen med, at man i Sydvestjylland udbyder færre kandidatuddannelser og uddanner langt færre kandidater end der efterfølgende kan aftages i Sydvestjylland.

Figur 4.1 Andelen af nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, der kommer fra andre dele af landet

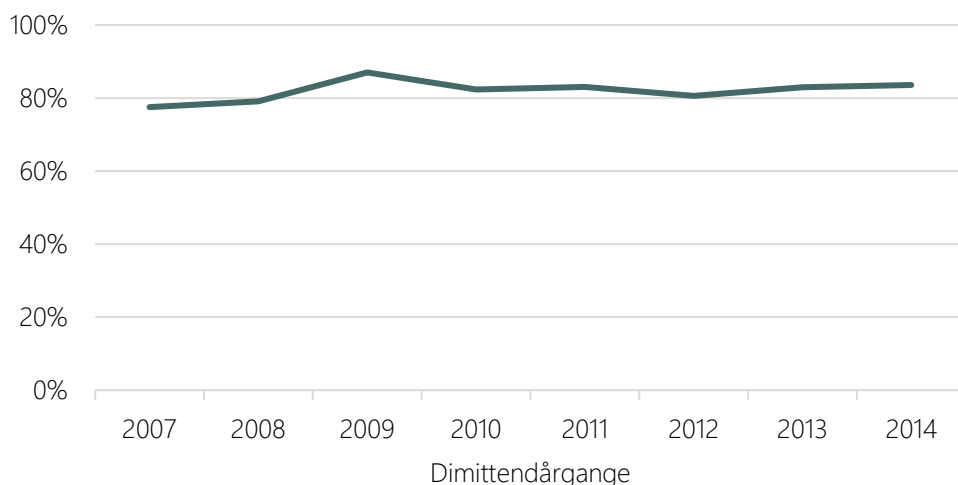
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 108.958. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014, som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

... DENNE TENDENS ER GÆLDENDE PÅ TVÆRS AF DIMITTENDÅRGANGE

Ser vi på tværs af dimittendårgange har forholdet mellem nyuddannede kandidater, der har taget deres uddannelse hhv. i og uden for Sydvestjylland, ligget på et nogenlunde stabilt niveau. Således har det i en længere årrække været tilfældet, at omkring 80 pct. af de nyuddannede kandidater, som er bosat i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse, har læst i andre dele af landet.

Figur 4.2 Andelen af dimittendårgange i Sydvestjylland, der kommer fra andre dele af landet

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 1.430. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014, som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

SYDVESTJYLLAND ER ISÆR AFHÆNGIGE AF AT KUNNE TILTRÆKKE KANDIDATER INDEN FOR BESTEMTE FAGOMRÅDER

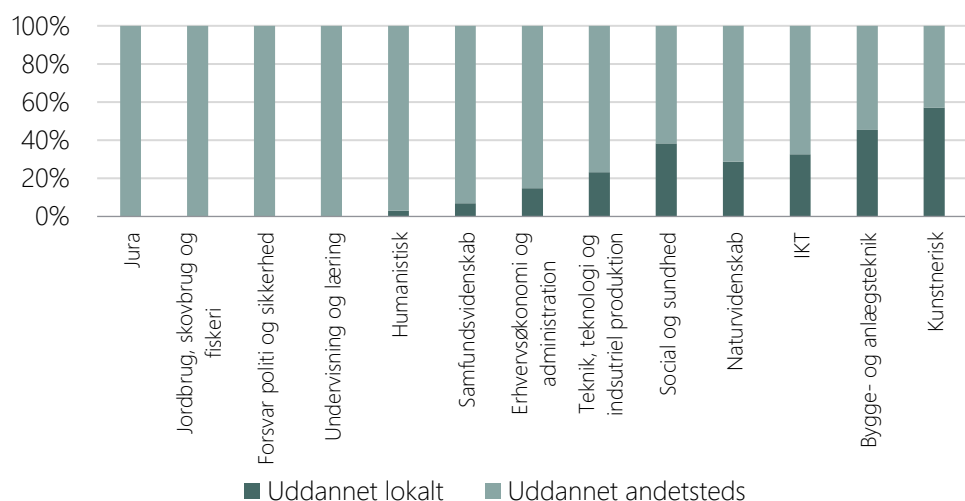
Et væsentligt spørgsmål er desuden, hvilke typer af nyuddannede kandidater, man skal tiltrække udefra i Sydvestjylland. I figur 4.3 er andelen af de nyuddannede kandidater, som har læst hhv. i og uden for Sydvestjylland, derfor fordelt efter fagområder.

For de fire fagområder Jura, Jordbrug, skovbrug og fiskeri, Forsvar, politi og sikkerhed og Undervisning og læring er der ingen nyuddannede kandidater, som er uddannet i Sydvestjylland. Det hænger naturligt sammen med, at der ikke udbydes kandidatuddannelser inden for disse fagområder i Sydvestjylland.

Humaniora, Samfundsvidenskab og Erhvervsøkonomi og administration er tre andre fagområder, hvor en lille andel af de nyuddannede kandidater er uddannet i Sydvestjylland.

I den modsatte ende ligger Bygge og anlægsteknik og Kunst, hvor mere end 40 pct. af de nyuddannede kandidater, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse, også har læst i Sydvestjylland.

Figur 4.3 Andelen af nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, der kommer fra andre dele af landet, fordelt på fagområder

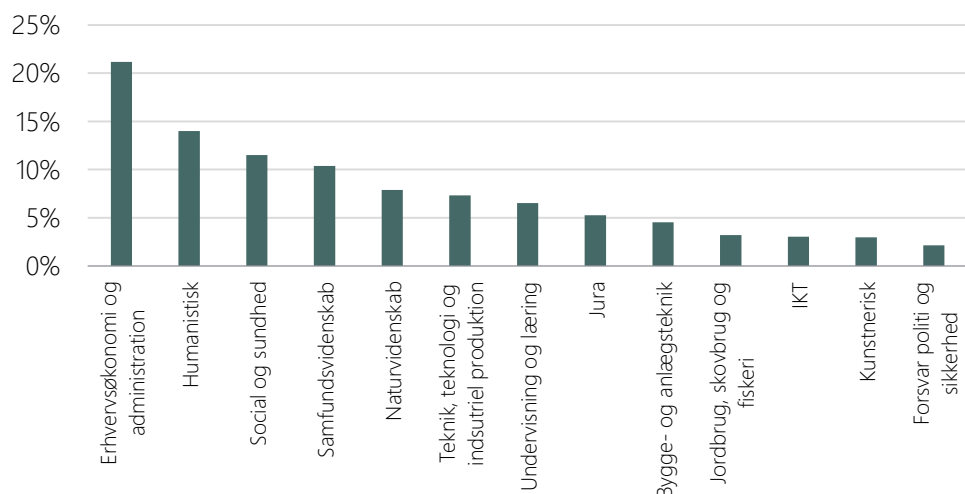
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 1.407. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014, som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke og nogle fag er udeladt af hensyn til Danmarks Statistiks diskretioneringskrav. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

Der er dog stor forskel på størrelsen af de enkelte fagområder. Størst er Erhvervsøkonomi og administration, som udgør 21 pct. af den samlede gruppe af nyuddannede kandidater, der bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Omvendt udgør Forsvar, politi og sikkerhed kun 2 pct.

Så selvom der inden for et fagområde er en høj andel af de nyuddannede kandidater, der kommer fra andre dele af landet, kan der altså rent antalsmæssigt være tale om relativt få personer.

Figur 4.4 Fordelingen af nyuddannede kandidater i Sydvestjylland efter fagområder

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

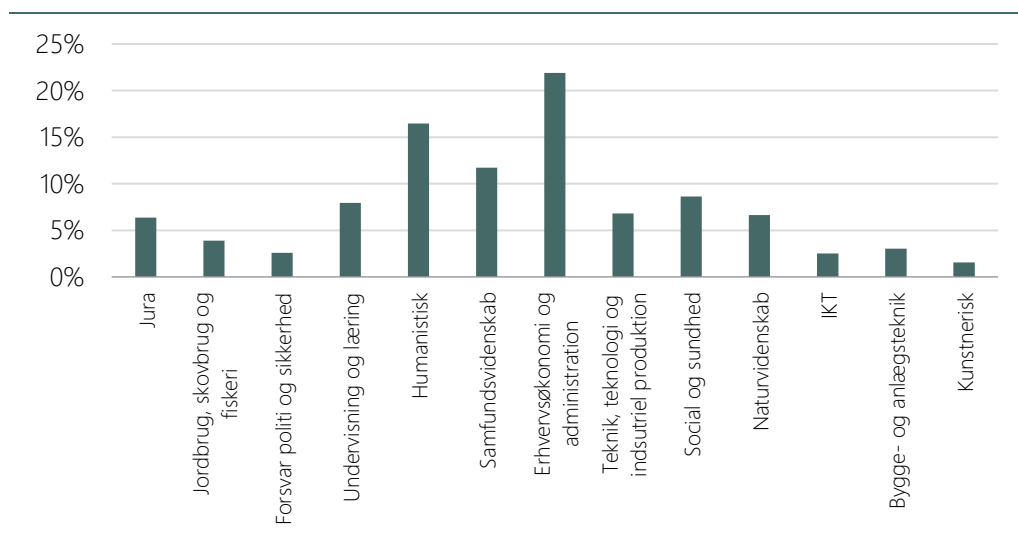
Anm.: N = 1.407. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014, som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke og nogle fag er udeladt af hensyn til Danmarks Statistiks diskretioneringskrav. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

For at få klarlagt, hvilke fagområder, som skal tiltrække flest nyuddannede kandidater fra andre dele af landet, viser figur 4.5, hvordan nyuddannede kandidater, som har læst uden for Sydvestjylland, fordeler sig efter fagområder.

Andelen er størst inden for fagområdet Erhvervsøkonomi og administration, hvor den udgør 22 pct. Dvs. at mere end hver femte af de nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, som har læst et andet sted i landet, har læst en uddannelse inden for Erhvervsøkonomi og administration. Tilsvarende er andelen også høj inden for Humaniora og Samfundsvidenskab, hvor den udgør hhv. 16 og 12 pct.

Omvendt er andelen relativ lav inden for fagområderne Jura, Jordbrug, landbrug og fiskeri og Forsvar, politi og sikkerhed, selvom alle nyuddannede kandidater inden for disse fagområder har læst uden for Sydvestjylland.

Figur 4.5 Fordelingen af nyuddannede kandidater, som har læst uden for Sydvestjylland, efter fagområder

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 1.407. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014, som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke og nogle fag er udeladt af hensyn til Danmarks Statistiks diskretioneringskrav. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

4.2 Rekrutteringssituationen i dag

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvor svært offentlige og private arbejdsgivere i Sydvestjylland har ved at rekruttere højtuddannet arbejdskraft og hvilke brancher, der især er tale om. Desuden undersøger vi, hvor ofte en forgæves rekruttering efter højtuddannet arbejdskraft fører til egentlige produktionstab.

Analyserne i dette afsnit er baseret på et særudtræk fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekrutterings (STAR) rekrutteringssurvey. Til at belyse rekrutteringssituationen i Sydvestjylland har vi opgjort andelen af forgæves rekrutteringer (også betegnet den forgæves rekrutteringsrate) for 2019.⁴ En forgæves rekruttering defineres som et rekrutteringsforsøg, hvor det ikke har været muligt at besætte stillingen, eller stillingen er blevet besat med en anden profil end den ønskede. Den definition anvendes i STAR's rekrutteringssurvey.

⁴ Rekrutteringssurveyen er blevet indsamlet siden 2007, men fra medio 2018 blev indsamlingsmetoden ændret, og tal fra før og efter denne ændring kan ikke direkte sammenlignes.

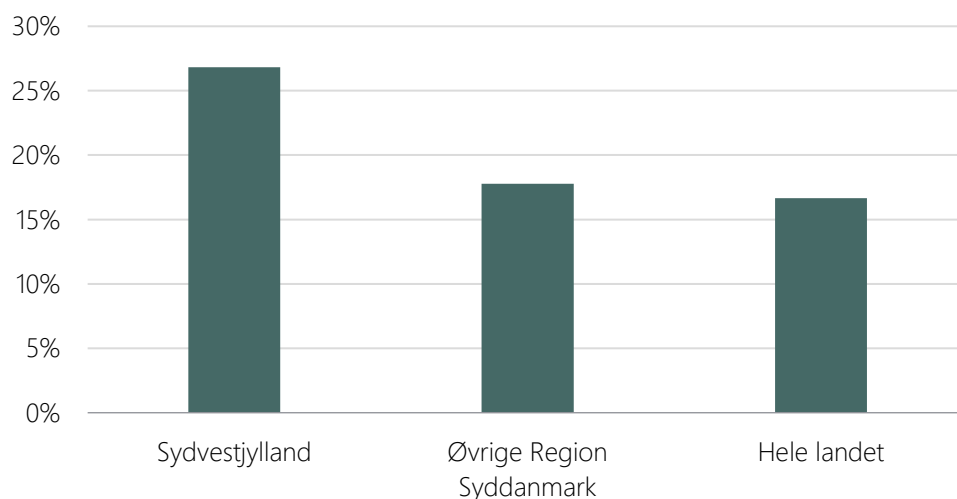
SVÆRERE AT REKRUTTERE HØJTUDDANNEDE I SYDVESTJYLLAND END ANDRE STEDER I LANDET

I 2019 var den forgæves rekrutteringsrate for højtuddannede i Sydvestjylland 27 pct. Dvs. at i mere end hver fjerde rekrutteringsforsøg lykkedes det ikke at rekruttere den ønskede højtuddannede arbejdskraft i Sydvestjylland.

Til sammenligning lå den forgæves rekrutteringsrate i resten af Region Syddanmark på 18 pct. i 2019, hvilket er stort set på niveau med landsgennemsnittet. Det indikerer, at offentlige og private arbejdsgivere i Sydvestjylland har sværere ved at rekruttere højtuddannet arbejdskraft end i resten af Region Syddanmark og de fleste andre steder i landet.

Det er også sværere at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland end det er at rekruttere personer med korte og mellemlange videregående uddannelser, jf. bilagsrapporten. Blandt personer med mellemlange videregående uddannelser var den forgæves rekrutteringsrate 19 pct. i 2019, og for personer med korte videregående uddannelser lå den på 16 pct.

Figur 4.6 Andel forgæves rekrutteringer efter højtuddannede, 2019

Kilde: Egne beregninger på baggrund af STAR's rekrutteringssurvey.

Anm.: Forgæves rekrutteringer omfatter både stillinger, der ikke er blevet besat, og stillinger, der er besat med en anden profil end den ønskede. Højtuddannede jobs omfatter job på med koderne 1, 01, 21, 24, 25, 26, 221, 224, 225, 231, 233 og 2261 i Danmarks Statistiks stillingsklassifikation, DISCO-08.

SÆRLIGT SVÆRT INDEN FOR BESTEMTE BRANCHER

Det er særligt inden for bestemte brancher, at det er svært at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland.

Handel og transport mv. er den branche, hvor det er sværest at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland. Her var 44 pct. af rekrutteringsforsøgene forgæves i 2019. Det er mere end dobbelt så højt som i resten af Region Sjælland og på landsplan.

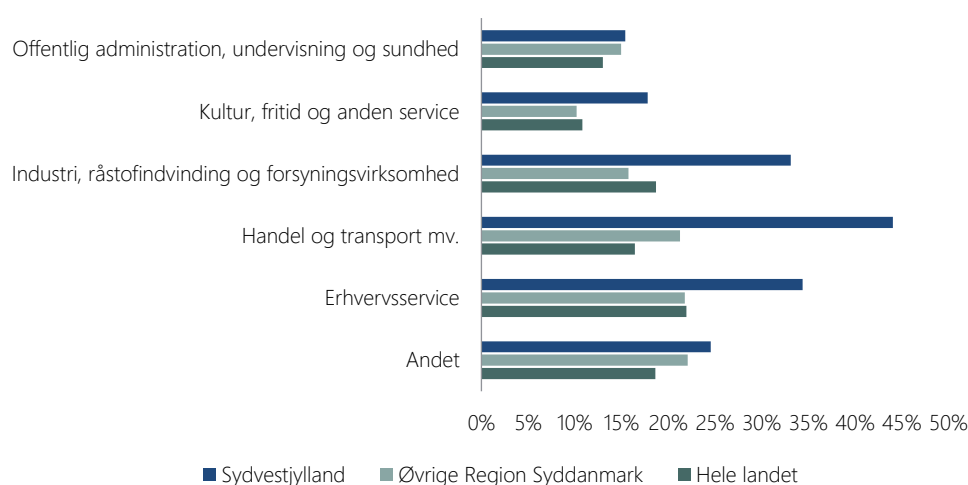
I brancherne Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed og Erhvervs-service er det også svært at rekruttere højtuddannede i Sydvestjylland. Her er andelen af forgæves rekrutteringer i Sydvestjylland på mere end 30 pct. og også knap dobbelt så høj som i resten af Region Syddanmark og på landsplan.

Omvendt er rekrutteringsudfordringerne væsentligt mindre inden for brancherne Offentlig administration, undervisning og sundhed og Kultur, fritid og anden service. Her er det kun 15-18 pct. af rekrutteringsforsøgene efter højtuddannede som er forgæves.

Disse to brancher omfatter primært offentlige arbejdsgivere eller virksomheder, der typisk modtager offentlig støtte (fx teatre, spillesteder og sportsforeninger). Derimod består Erhvervsservice, Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed og Handel og transport mv. først og fremmest af private virksomheder.

Overordnet tyder brancheopdelingen derfor på, at udfordringerne i forhold til at rekruttere højtuddannet arbejdskraft er størst for private virksomheder i Sydvestjylland.

Figur 4.7 Forgæves rekrutteringsrate fordelt på brancher, 2019

Kilde: Egne beregninger på baggrund af STAR's rekrutteringssurvey.

Anm.: Forgæves rekrutteringer omfatter både stillinger, der ikke er blevet besat, og stillinger, der er besat med en anden profil end den ønskede. Højtuddannede jobs omfatter job på med koderne 1, 01, 21, 24, 25, 26, 221, 224, 225, 231, 233 og 2261 i Danmarks Statistiks stillingsklassifikation, DISCO-08. De resterende brancher er samlet i branchen "Andet", fordi rekrutteringssurveyen ikke indeholder nok svar for Sydvestjylland til, at der kan beregnes en tilstrækkelig sikker forgæves rekrutteringsrate for disse brancher.

EN FORGÆVES REKRUTTERING FØRER OFTE TIL ET PRODUKTIONSTAB

En forgæves rekruttering kan betyde, at en virksomhed må opgive ordrer eller andre aktiviteter. Det kan føre til et produktionstab for virksomheden og dermed også til et samfundsøkonomisk tab.

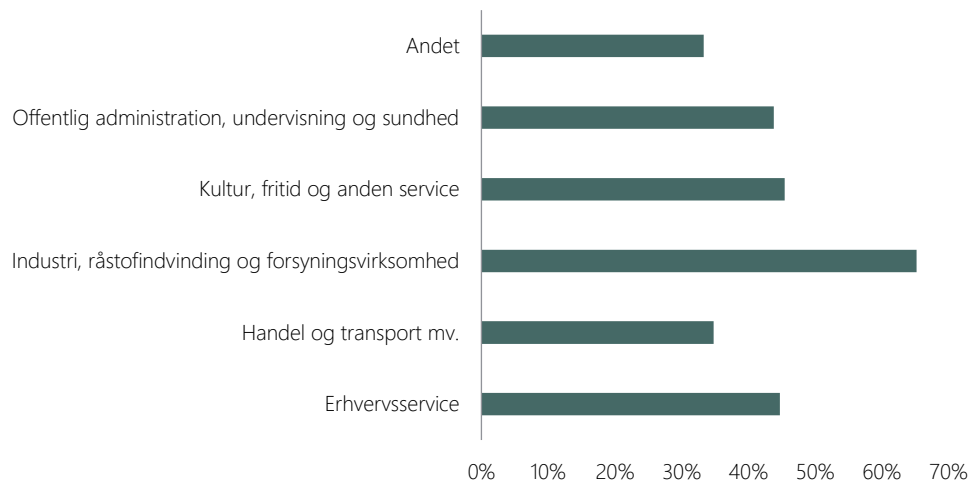
I STAR's rekrutteringssurvey er udvalgte virksomheder blevet spurgt om den forgæves rekruttering har betydet, at de har måtte opgive ordrer eller andre aktiviteter. Hvis det er tilfældet, betegner vi det som et produktionstab.

I omkring 40 pct. af tilfældene fører en forgæves rekruttering blandt højtuddannede til et produktionstab. Der er desuden mindre forskelle på tværs af brancher, jf. figur 4.8.

Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed er den branche, hvor en forgæves rekruttering blandt højtuddannede oftest fører til et produktionstab.

Her er det tilfældet i omkring hvert andet forgæves rekrutteringsforsøg. Det er også i den branche, hvor den forgæves rekrutteringsrate er højest.

Figur 4.8 Hvor ofte fører en forgæves rekruttering blandt højtuddannede til et produktionstab?

Kilde: Egne beregninger på baggrund af STAR's rekrutteringssurvey.

Anm.: Forgæves rekrutteringer omfatter både stillinger, der ikke er blevet besat, og stillinger, der er besat med en anden profil end den ønskede. Højtuddannede jobs omfatter job på med koderne 1, 01, 21, 24, 25, 26, 221, 224, 225, 231, 233 og 2261 i Danmarks Statistiks stillingsklassifikation, DISCO-08. De resterende brancher er samlet i branchen "Andet", fordi rekrutteringssurveyen ikke indeholder nok svar for Sydvestjylland til, at der kan beregnes en tilstrækkelig sikker forgæves rekrutteringsrate for disse brancher. Hvis virksomhederne vurderer, at den forgæves rekruttering har betydet, at de har opgivet ordrer eller andre aktiviteter, betegnes dette som et produktionstab. For at sikre nok svar, er produktionstabet beregnet for hele landet.

5. Fastholdelse og tiltrækning af nyuddannede kandidater

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvor god man til at fastholde og tiltrække nyuddannede kandidater i Sydvestjylland.

For at sikre at der er tilstrækkelig højtuddannet arbejdskraft til rådighed for offentlige og private virksomheder i Sydvestjylland, er det centralt, at man er i stand til at fastholde og tiltrække især nyuddannede kandidater. Det ser vi nærmere på i dette kapitel. Først undersøger vi, om man er i stand til at fastholde de kandidater, der uddannes i Sydvestjylland, og dernæst undersøger vi, hvor god man er til at tiltrække nyuddannede kandidater fra andre dele af landet.

Kapitlets hovedresultater

Fastholdelse af nyuddannede kandidater

- Knap 40 pct. af dem, som gennemførte en kandidatuddannelse i Sydvestjylland i perioden 2007-2014, er fortsat bosat i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Med undtagelse af Region Sjælland, er denne andel lavere end i de øvrige regioner. Samtidigt er der en klar tendens til, at andelen, som bliver boede i Sydvestjylland efter endt uddannelse, har været faldende de senere år.
- De relativt lave andel, der bliver boede, skal holdes op mod, at man i Sydvestjylland i dag kun uddanner ca. halvdelen af de kandidater, der efterfølgende aftages i Sydvestjylland. Derfor kan det være særligt vigtigt for Sydvestjylland at fastholde en stor andel af de kandidater, man uddanner lokalt.
- Det er nyuddannede kandidater inden for Bygge- og anlægsteknik og Erhvervsøkonomi og administration, som er mest tilbøjelige til at blive boede i Sydvestjylland efter endt uddannelse. Derimod er nyuddannede kandidater inden for blandt andet Social og Sundhed mindst tilbøjelige til at blive.

Tiltrækning af nyuddannede kandidater

- Der er godt 1,5 pct. af de nyuddannede kandidater fra hele landet, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Der er mindre end Sydvestjyllands andel af den samlede befolkning (3,7 pct.). Selvom langt hovedparten af de nyuddannede kandidater i Sydvestjylland kommer fra andre dele af landet, er andelen således væsentligt mindre end hvad befolkningens størrelse tilsiger.
- Der kommer flest nyuddannede kandidater til Sydvestjylland fra resten af Region Syddanmark og Region Midtjylland (ca. 25 pct. hver). Herefter kommer Region Hovedstaden (godt 20 pct.) og Region Nordjylland (ca. 10 pct.). Derimod er der ca. 1 pct., der har taget deres uddannelse i Region Sjælland

Tiltrækning af nyuddannede kandidater, som kommer fra Sydvestjylland

- Som vi viste i kapitel 2 er der langt flere unge som forlader Sydvestjylland for at læse en kandidatuddannelse end der er andre steder i landet. Det hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor der samtidigt ikke udbydes alle typer af kandidatuddannelser.
 - Der er dog kun relativt få der vender tilbage efter endt uddannelse. Således er det kun omkring 1 ud af 7, som vender tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Der ligger således et væsentligt potentiale i at tiltrække flere af de unge, som oprindeligt kommer fra Sydvestjylland.
 - De unge, som kommer oprindeligt fra Sydvestjylland, er dog fortsat langt mere tilbøjelige til at komme til Sydvestjylland efter endt uddannelse, end unge uden tilknytning til området.
-

5.1 Fastholdelse af nyuddannede kandidater

I dette afsnit ser vi som nævnt nærmere på, hvor god man er til at fastholde nyuddannede kandidater i Sydvestjylland.

40 PCT. BLIVER I SYDVESTJYLLAND EFTER ENDT UDDANNELSE

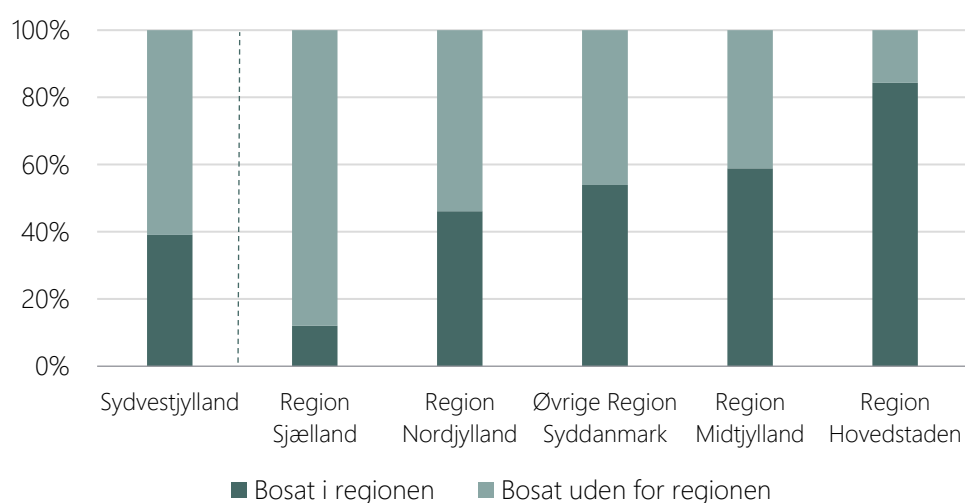
Andelen af kandidatdimittender, som bliver boende i det område, hvor de har studeret, er et mål for, hvor god man er til at fastholde dimittenderne efter endt uddannelse. Figur 5.1 viser andelen af kandidatdimittender, som stadig bor i den landsdel, hvor de har studeret, tre år efter endt uddannelse.

I Sydvestjylland er det knap 40 pct. af de nyuddannede kandidater, som fortsat bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det er højere end i region Sjælland, hvor godt 10 pct. bliver boende tre år efter endt uddannelse. Det er dog lavere end i de øvrige regioner, især Region Hovedstaden, hvor mere end 80 pct. af de nyuddannede fortsat bor efter endt uddannelse.

Det er også lavere end dem, der har læst korte og mellemlange videregående uddannelse i Sydvestjylland. Blandt dem, der har læst en mellemlang videregående uddannelse i Sydvestjylland, er der godt 60 pct. som bliver boede i Sydvestjylland efter endt uddannelse. Og for dem, der har læst korte videregående uddannelser, bliver godt 50 pct. i Sydvestjylland efterfølgende. Det er altså sværere at fastholde nyuddannede kandidater i Sydvestjylland end det er andre steder i landet og i forhold til nyuddannede i andre uddannelsesgrupper.

De 40 pct. for Sydvestjylland skal desuden holdes os mod, at man kun uddanner omkring halvdelen af de kandidater, der efterfølgende kan aftages i Sydvestjylland. Derfor kan det være særligt vigtigt for Sydvestjylland at fastholde en stor andel af de kandidater, der uddannes i Sydvestjylland.

Figur 5.1 Nyuddannede kandidater fordelt på bopæl tre år efter endt uddannelse

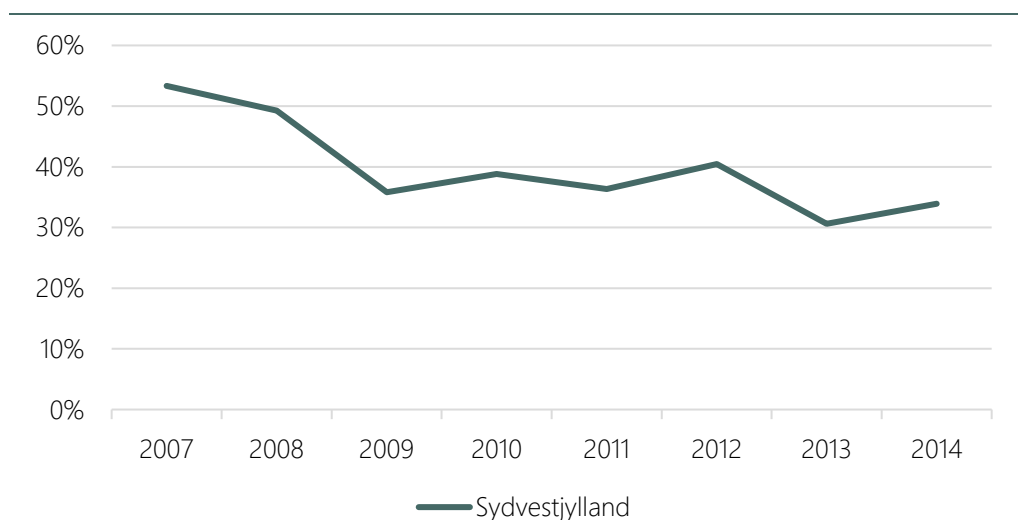
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 108.958. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

FLERE OG FLERE FORLADER SYDVESTJYLLAND EFTER ENDT UDDANNELSE

Ser vi på tværs af dimittendårgange, er der en klar tendens til, at andelen af dimittender, som bliver boende i Sydvestjylland efter endt uddannelse, er faldet over tid, jf. figur 6.2. Således boede mere end halvdelen af dem, der dimitterede i 2007, fortsat i Sydvestjylland i 2010. Derimod var det kun ca. en tredjedel dimittender fra 2014, som stadig boede i Sydvestjylland i 2017. Der er således tegn på, at man er blevet dårligere til at fastholde de nyuddannede kandidater i Sydvestjylland.

Figur 5.2 Andelen af nyuddannede kandidater, der fortsat bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 650. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse i Sydvestjylland. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

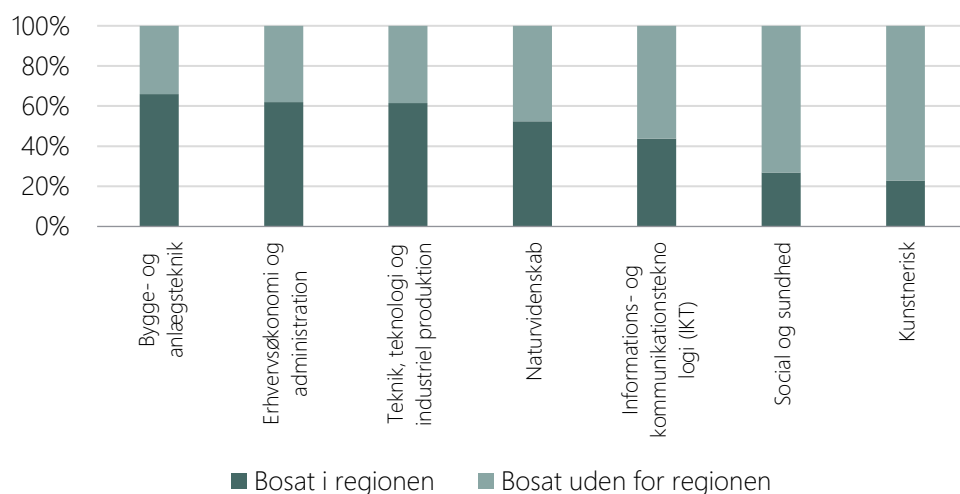
STOR FORSKEL PÅ TVÆRS AF FAGOMRÅDER

På tværs af fagområder er der stor forskel på, hvor stor en andel af de nyuddannede kandidater, som bliver boede i Sydvestjylland efter endt uddannelse.

Blandt nyuddannede kandidater med en uddannelse inden for Bygge- og anlægsteknik er der mere 60 pct., som fortsat bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Modsat er tallet omkring 20-25 pct. for nyuddannede kandidater inden for fagområderne Social og sundhed og Kunst.

Social og sundhed er det fagområde, hvor der uddannes flest kandidater i Sydvestjylland, og det er samtidigt også et af de fagområder, hvor der i dag skal rekrutteres mest arbejdskraft til Sydvestjylland fra andre dele af landet, jf. kapitel 6. Der er således et væsentligt potentiale i at øge fastholdelsen af nyuddannede kandidater inden for Social og sundhed.

Figur 5.3 Nyuddannede kandidater i Sydvestjylland fordelt efter fagområde og bopæl tre år efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 628. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse i Sydvestjylland. Personer med ukendt uddannelsesinstitution indgår ikke og nogle fag er udeladt af hensyn til Danmarks Statistiks diskreteringskrav. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

5.2 Tiltrækning af højtuddannede

I dette afsnit undersøger vi, hvor god man er til at tiltrække nyuddannede kandidater til Sydvestjylland.⁵ Først ser vi nærmere på alle nyuddannede kandidater, og dernæst stiller vi skarpt på, hvor god man er til at tiltrække unge fra Sydvestjylland, som har taget deres kandidatuddannelse et andet sted i landet.

I analyserne i dette afsnit ser vi på, hvor nyuddannede kandidater er bosat tre år efter, de har færdiggjort deres uddannelse.

TILTRÆKNING AF ALLE NYUDDANNEDE KANDIDATER

Sydvestjylland tiltrækker relativt få nyuddannede kandidater

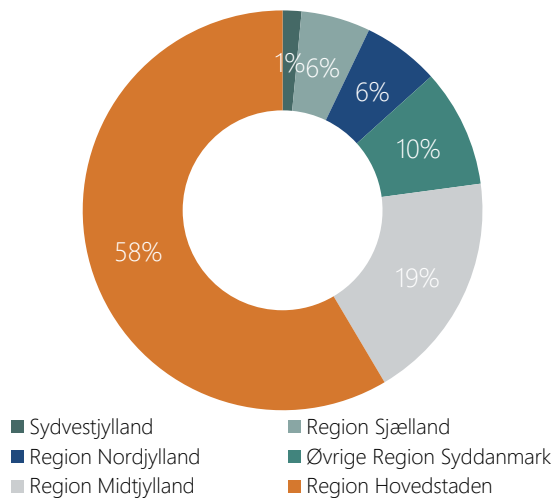
Der er godt 1,5 pct. af de nyuddannede kandidater fra hele landet, som bor i Sydvestjylland tre år efter, de har afsluttet deres uddannelse. Der er mindre end Sydvestjyllands andel af den samlede befolkning (3,7 pct.), og andelen af nyuddannede kandidater, som bosætter sig i Sydvestjylland, er derfor væsentligt mindre end hvad befolkningens størrelse tilsiger.

Det er imidlertid tilfældet for alle andre regioner end Region Hovedstaden. Det er især udtalt i Region Sjælland, hvor andelen af nyuddannede kandidater, der bosætter sig, er fem gange mindre end befolkningens størrelse i Region Sjælland. Omvendt ser det ud for Region Hovedstaden. Her bor knap 60 pct. af alle nyuddannede kandidater 60 pct. på landsplan, og det skal holdes op mod, at befolkningen i Region Hovedstaden udgør omkring 14 pct. af den samlede befolkning i Danmark.

⁵ I analyserne i dette afsnit ser vi på, hvor de nyuddannede kandidater er bosat tre år efter, de har færdiggjort deres uddannelse. Kvalitativt ændrer det ikke på resultaterne, om vi bruger de nyuddannedes bopæl eller arbejdssted, ligesom det heller ikke har væsentlig betydning for resultaterne, om vi laver nedslaget 1, 2, 3, 4 eller 5 år efter, de unge har færdiggjort deres kandidatuddannelse.

Figur 5.4 Bopæl for nyuddannede kandidater tre år efter endt uddannelse

Gennemsnit for årene 2010-2017

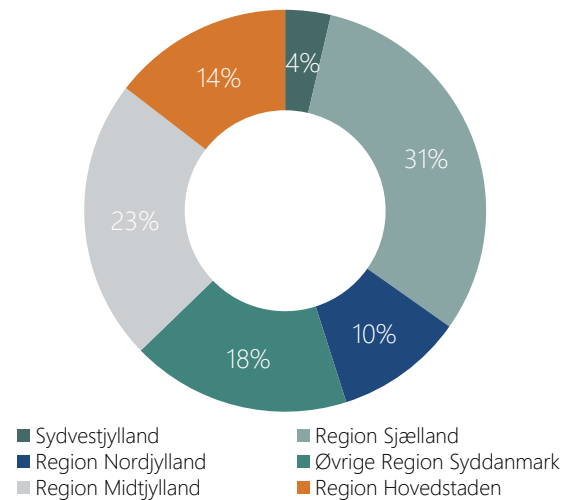

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: Figuren viser, hvor højtuddannede bosætter sig tre år efter endt uddannelse. N = 134.807. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

Figur 5.5 Bopæl for hele befolkningen

Gennemsnit for årene 2010-2017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

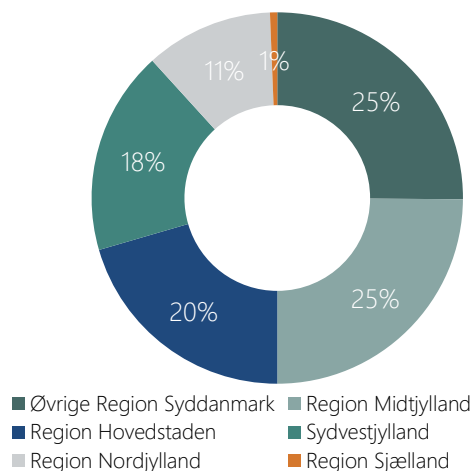
Anm.: Figuren viser en fordeling af befolkningens bopæl. Andelen er beregnet som et gennemsnit for perioden 2010-2017. Populationen er alle personer med bopæl i Danmark i minimum et af årene i perioden 2010-2017.

Flest fra Region Midtjylland og øvrig Region Syddanmark

For at opnå et mål for, hvilke landsdele, Sydvestjylland er særligt gode til at tiltrække kandidater fra, kan man se på (i) hvilke landsdele de dimittender, der bor i Sydvestjylland, kommer fra og (ii) hvor stor en andel af dimittenderne fra en given landsdel, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Sidstnævnte kan også fortolkes som et mål for, hvor tilbøjelige dimittender fra de forskellige landsdele er til at flytte til Sydvestjylland.

Figur 5.6 viser, hvor de nyuddannede kandidater, som er bosat i Sydvestjylland, har læst. Omkring 50 pct. af de højtuddannede, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse, har gennemført deres uddannelse i det øvrige Region Syddanmark eller i Region Midtjylland. Hertil kommer omkring 20 pct. fra Region Hovedstaden, mens ca. 10 pct. har gennemført deres uddannelse i Region Nordjylland. Kun omkring 1 pct. kommer fra Region Sjælland. De resterende knap 20 pct. er uddannet i Sydvestjylland.

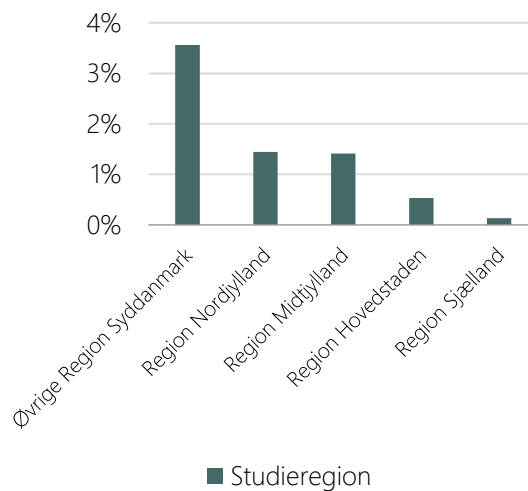
Figur 5.6 Hvor har de højtuddannede i Sydvestjylland studeret?

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 1.430. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse, bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse og hvis uddannelsesregion er kendt. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

Figur 5.7 Andelen af dimittender, der flytter til Sydvestjylland efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

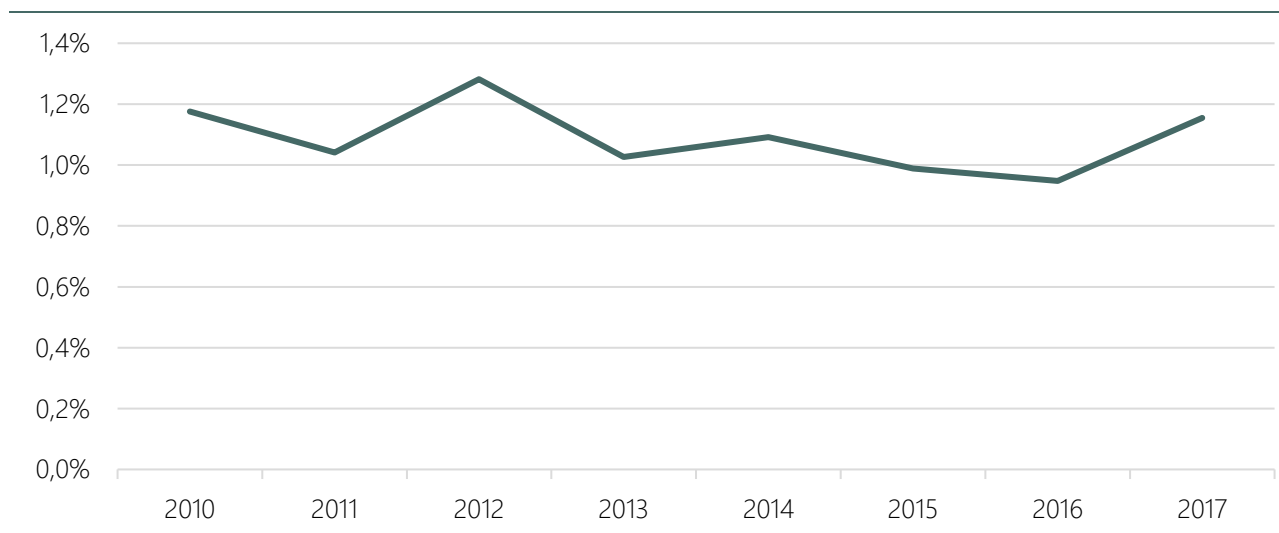
Anm.: N = 1.176. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse, bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse, har studeret uden for Sydvestjylland og hvis uddannelsesregion er kendt. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

I figur 5.7 ser vi på, hvilke kandidater der er mest tilbøjelige til at bosætte sig i Sydvestjylland efter endt uddannelse. Ikke overraskende er der størst sandsynlighed for at kandidater fra resten af Region Syddanmark bosætter sig i Sydvestjylland efter endt uddannelse. Knap 4 pct. af de nyuddannede kandidater fra resten af Region Syddanmark bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Omvendt er kandidater fra Region Sjælland mindst tilbøjelige til at flytte til Sydvestjylland efter endt uddannelse. For Region Nord- og Midtjylland er det knap 1,5 pct. af kandidaterne, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det tilsvarende tal er 0,5 pct. for højtuddannede fra Region Hovedstaden.

Andelen af nyuddannede kandidater, der flytter til Sydvestjylland, er nogenlunde konstant over tid

Mellem 1 og 1,2 pct. af alle med en kandidat- eller ph.d.-uddannelse, som har gennemført deres uddannelse uden for Sydvestjylland, bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Denne andel er nogenlunde konstant på tværs af dimittendårgange, og der er altså ikke nogen klar tendens til, at det er blevet vanskeligere eller lettere at tiltrække nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, jf. figur 5.8.

Figur 5.8 Andelen af dimittender, der er flyttet til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

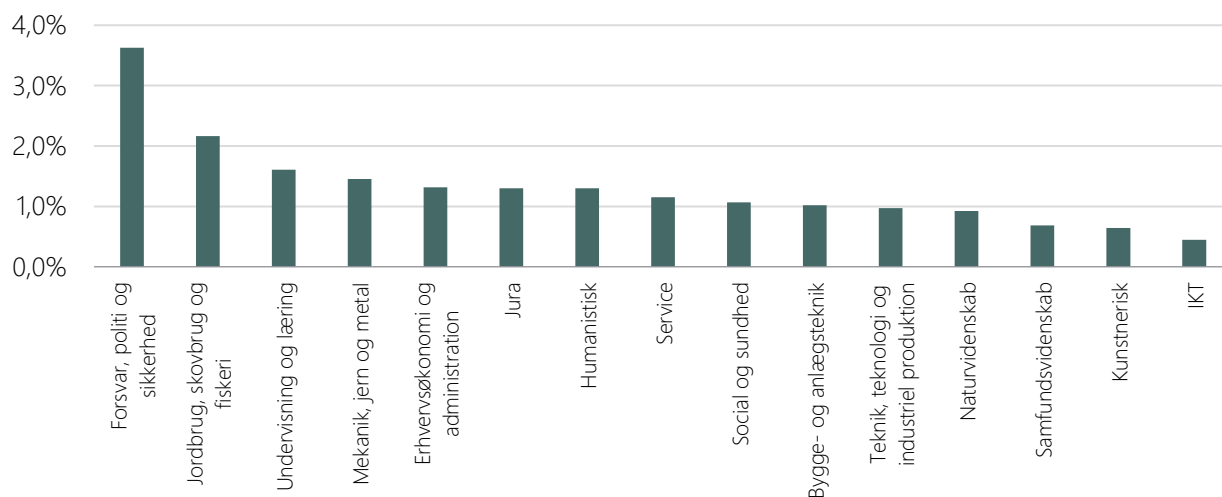
Anm.: N = 108.308. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse, har studeret uden for Sydvestjylland og hvis uddannelsesregion er kendt. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

Stor forskel på, hvilke nyuddannede kandidater der flytter til Sydvestjylland

Der kan være flere årsager til, at nyuddannede kandidater inden for nogle fagområder er mere tilbøjelige til at flytte til Sydvestjylland end inden for andre fagområder. Det hænger blandt andet sammen med jobmulighederne. Figur 5.9 viser, hvor stor en andel af de dimittender, der ikke har studeret i Sydvestjylland, som bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse.

Knap 4 pct. af de højtuddannede, som har læst inden for Forsvar, politi og sikkerhed og har studeret uden for Sydvestjylland, bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det er således den faggruppe, som er mest tilbøjelig til at flytte til Sydvestjylland. Omvendt er personer med en uddannelse inden for IKT mindst tilbøjelige til at flytte til Sydvestjylland efter endt uddannelse. Knap 0,5 pct. af de højtuddannede inden for IKT, som har studeret uden for Sydvestjylland, bor i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse.

Figur 5.9 Andel af dimittender som er flyttet til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 107.694. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse og har studeret uden for Sydvestjylland. Kun personer med kendt uddannelsessted og fagområde er inkluderet. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

TILTRÆKNING AF UNGE, DER HAR FORLADT SYDVESTJYLLAND FOR AT LÆSE EN KANDIDATUDDANNELSE

Mange unge forlader Sydvestjylland for at læse og kun få vender tilbage

Som vi viste i kapitel 2 er der mange unge som forlader Sydvestjylland, når de skal tage deres kandidatuddannelse. Blandt de unge, der boede i Sydvestjylland som 15-årig og som færdiggjorde en kandidatuddannelse i perioden 2007-2014, var der således knap 19 ud af 20, der tog deres kandidatuddannelse uden for Sydvestjylland.

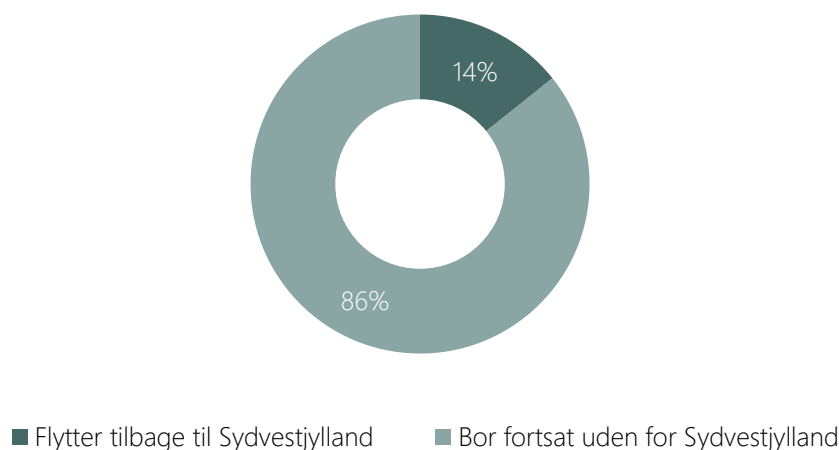
Det er langt flere end andre steder i landet og hænger blandt andet sammen med, at Sydvestjylland er et mindre geografisk område, hvor der ikke udbydes alle typer af kandidatuddannelser. Derfor må mange unge flytte til andre byer/regioner, hvis de vil læse en bestemt kandidatuddannelse.

Udfordringen for Sydvestjylland er dog, at der kun er relativt få af de unge, som vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse. Således er det kun omkring 1 ud af 7, som er vendt tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Og denne andel har ligget på nogenlunde det samme niveau de seneste år.

Vi har ligeledes vist, at det kun er omkring 2 ud af 5 af de unge, der tager en kandidatuddannelse i Sydvestjylland, som bliver i Sydvestjylland efter endt uddannelse.

Tilsammen betyder disse resultater, at kun godt 15 pct. af de unge, som kommer fra Sydvestjylland og efterfølgende har taget en kandidatuddannelse, ender med at være i Sydvestjylland efter endt uddannelse.

Figur 5.10 Andel af dimittender med hjemstavn i Sydvestjylland, der er flyttet tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.
Anm.: N = 3.236. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse og har hjemstavn i Sydvestjylland. Personer med ukendt uddannelsessted indgår ikke. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse

Der er forskel stor på, hvem der vender tilbage

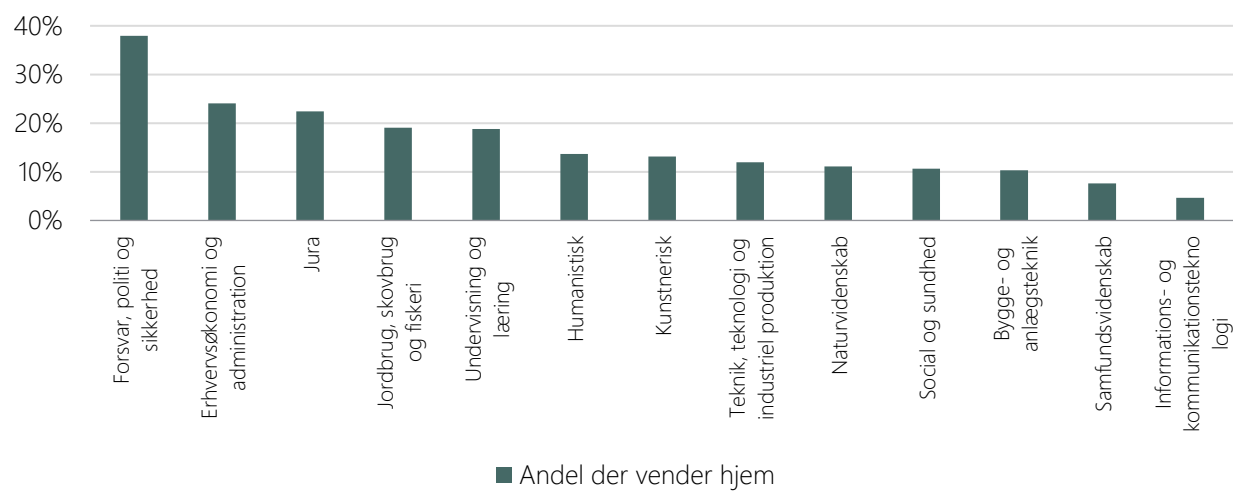
De unges tilbøjelighed til at vende tilbage til Sydvestjylland afhænger af, hvilken kandidatretning, de har taget. Dem som er mest tilbøjelige til at vende tilbage, er unge, der har læst en uddannelse inden for Forsvar, politi og sikkerhed. I denne gruppe er knap 40 pct. vendt tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse.

Herefter kommer unge, der har læst en kandidatuddannelse inden for Erhvervsøkonomi og administration og Jura, hvor mere end 20 pct. af dem vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse.

I den modsatte ende ligger unge, der har læst en uddannelse inden for Samfundsvidenskab og IKT. Her er det mindre end 10 pct., der efter endt uddannelse vender tilbage til Sydvestjylland.

Hvis vi sammenholder resultaterne i figur 5.9 og 5.11, kan vi se, at nyuddannede kandidater, som oprindeligt kommer fra Sydvestjylland, har en meget større tilbøjelighed til at flytte til Sydvestjylland efter endt, end andre nyuddannede. Fx er nyuddannede jurister, som kommer fra Sydvestjylland, knap 20 gange så tilbøjelige til at bosætte sig i Sydvestjylland, sammenlignet med nyuddannede jurister generelt.

Figur 5.11 Andel af dimittender med hjemstavn i Sydvestjylland, der er flyttet tilbage til Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse fordelt på fagområde

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N = 3.236. Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse uden for deres hjemstavn og har hjemstavn i Sydvestjylland. Personer med ukendt uddannelsessted indgår ikke. Hjemstavn er opgjort som bopæl ultimo året, hvor personen fyldte 15 år. Bopæl er opgjort ultimo året tre år efter endt uddannelse.

6. Hvor er det relevant at uddanne flere kandidater?

I dette kapitel ser vi nærmere på mulighederne for at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland.

I de forrige kapitler har vi vist, at Sydvestjylland har en udfordring i forhold til højtuddannede. Målt på andelen af højtuddannede i befolkningen har Sydvestjylland i de senere år tabt terræn til blandt andet resten af Region Syddanmark og landsgennemsnittet, og det er endda sket fra et i forvejen lavt niveau. Hvis udviklingen fortsætter de kommende år, vil Sydvestjylland sakke endnu længere bagud.

Samtidigt har Sydvestjylland oplevet et såkaldt "brain drain", hvor mange unge søger universitetsuddannelser andre steder i landet og kun få vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse. Hertil kommer, at relativt få unge med universitetsuddannelser fra andre dele af landet flytter til Sydvestjylland.

Den kan medføre en række negative økonomiske konsekvenser. Allerede i dag det sværere at rekruttere højtuddannet arbejdskraft i Sydvestjylland end andre steder i landet. Og mere strukturelt vil den relativt lave andel højtuddannede i Sydvestjylland bidrage til en øget geografisk ulighed, hvor den økonomiske vækst vokser langsommere i Sydvestjylland end andre steder i landet.

Der kan derfor være et ønske om at optage og uddanne flere universitetskandidater i Sydvestjylland end man gør i dag. Det kan ske ved at øge antallet af studiepladser på de eksisterende kandidatuddannelser og/eller ved at udbyde nye kandidatuddannelser.

I dette kapitel ser vi derfor nærmere på mulighederne for at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland. Konkret undersøger vi inden for hvilke fagområder det synes relevant at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland. Indledningsvist gør vi rede for, hvor mange kandidater der i dag uddannes i Sydvestjylland og hvilken type kandidater, det drejer sig om.

Kandidatuddannelser i Sydvestjylland i dag

- Syddansk Universitet, Aalborg Universitet og Syddansk Musikkonservatorium udbyder i dag kandidatuddannelser i Sydvestjylland (alle i Esbjerg). De udbyder tilsammen 23 forskellige uddannelser inden for en række fagområder.
- I de senere år er antallet af dimittender fra disse uddannelsesinstitutioner steget kraftigt, og i 2016 (som er det seneste år med data for hele året) var der mere end 220, som dimitterede fra en af de tre uddannelsesinstitutioner. Stigningen skyldes først og fremmest, at antallet af dimittender fra Syddansk Universitet i Esbjerg er omtrent femdobbeltsiden 2008.
- Der uddannes klart flest kandidater inden for fagområdet Social og sundhed, som omfatter uddannelserne Idræt og sundhed og Folkesundhedsvidenskab. Herefter kommer uddannelser inden for fagområderne Kunst, Teknik, teknologi og industriel produktion, Erhvervsøkonomi og administration og Samfundsvidenskab.

Muligheder for at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland

- Der er stor forskel på, hvor stor efterspørgslen i Sydvestjylland er efter universitetskandidater inden for forskellige fagområder. Efterspørgslen er størst efter kandidater inden for fagområderne Social og sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab. Samtidigt er det også inden for disse fagområder, man har behov for at rekruttere flest højtuddannede fra andre dele af landet.
- Mange af de unge, der forlader Sydvestjylland for at læse en universitetsuddannelse, læser netop kandidatuddannelser inden for de fagområder der er stor efterspørgsel efter i Sydvestjylland. Fx forlader 15 ud af 16 Sydvestjylland, når de skal læse en kandidatuddannelse inden for Erhvervsøkonomi og administration. Og kun få vender tilbage til Sydvestjylland efter endt uddannelse. Der er således et stort potentiale i at fastholde/selv uddanne flere af de unge fra Sydvestjylland, som ellers ville gennemføre en kandidatuddannelse et andet sted i landet.
- Hvis man alene ser på størrelsen af efterspørgslen og om den kan dækkes af unge fra Sydvestjylland, bør man i Sydvestjylland især uddanne flere kandidater inden for fagområderne Social og Sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab. Der kan dog være andre forhold som er vigtige, når man skal vurdere, om og inden for hvilke fagområder, man skal uddanne flere kandidater. Det drejer sig blandt andet om muligheder for at rekruttere kvalificeret arbejdskraft til uddannelserne, økonomi og evt. synergier med eksisterende uddannelser i Sydvestjylland. Disse forhold ser vi ikke nærmere på i denne analyse.

6.1 Kandidatuddannelser i dag

Der er tre uddannelsesinstitutioner, som udbyder kandidatuddannelser i Sydvestjylland. Det drejer sig om Syddansk Universitet (Esbjerg), Aalborg Universitet (Esbjerg) og Syddansk Musikkonservatorium (Esbjerg).

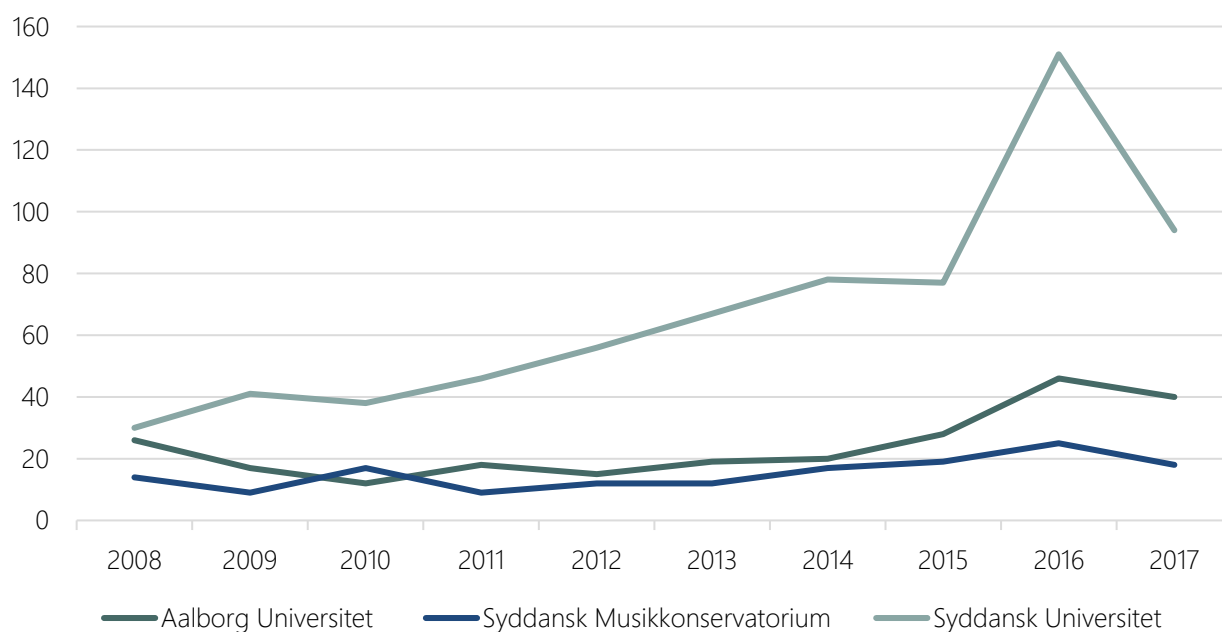
I dag udbyder de tre uddannelsesinstitutioner tilsammen 23 forskellige uddannelser inden for en række forskellige fagområder i Sydvestjylland.⁶ De uddannelser, som Syddansk Musikkonservatorium (Esbjerg) udbyder, er alle inden for fagområdet Kunst. Derimod er de uddannelser, som Syddansk Universitet og Aalborg Universitet i Esbjerg, inden for en række forskellige fagområder.

⁶ Syddansk Universitet (Esbjerg) udbyder seks uddannelser, Aalborg Universitet (Esbjerg) ni uddannelser og Syddansk Musikkonservatorium (Esbjerg) otte uddannelser. Fra 2022 udbyder Syddansk Universitet også kandidatuddannelse i medicin i Esbjerg.

STOR STIGNING I ANTALLET KANDIDATDIMITTENDER

I de senere år er antallet af dimittender fra disse uddannelsesinstitutioner steget kraftigt, og i 2016 (som er det seneste år med data for hele året) var der mere end 220, som dimittede fra en af de tre uddannelsesinstitutioner. Stigningen skyldes først og fremmest, at antallet af dimittender fra Syddansk Universitet i Esbjerg er omtrent femdobbel siden 2008. I de seneste år er antallet af dimittender fra Aalborg Universitet i Esbjerg også vokset. Derimod har antallet af dimittender fra Syddansk Musikkonservatorium i Esbjerg ligget på et mere stabilt niveau gennem hele perioden.

Figur 6.1 Antallet af kandidatdimittender fordelt på uddannelsesinstitutioner i Sydvestjylland (2017 omfatter kun data fra til og med september måned)

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N=1.071. Populationen omfatter personer som har afsluttet en kandidatuddannelse. 2017 omfatter kun data til og med september, og det kan formentligt forklare faldet i antallet af dimittender fra 2016 til 2017.

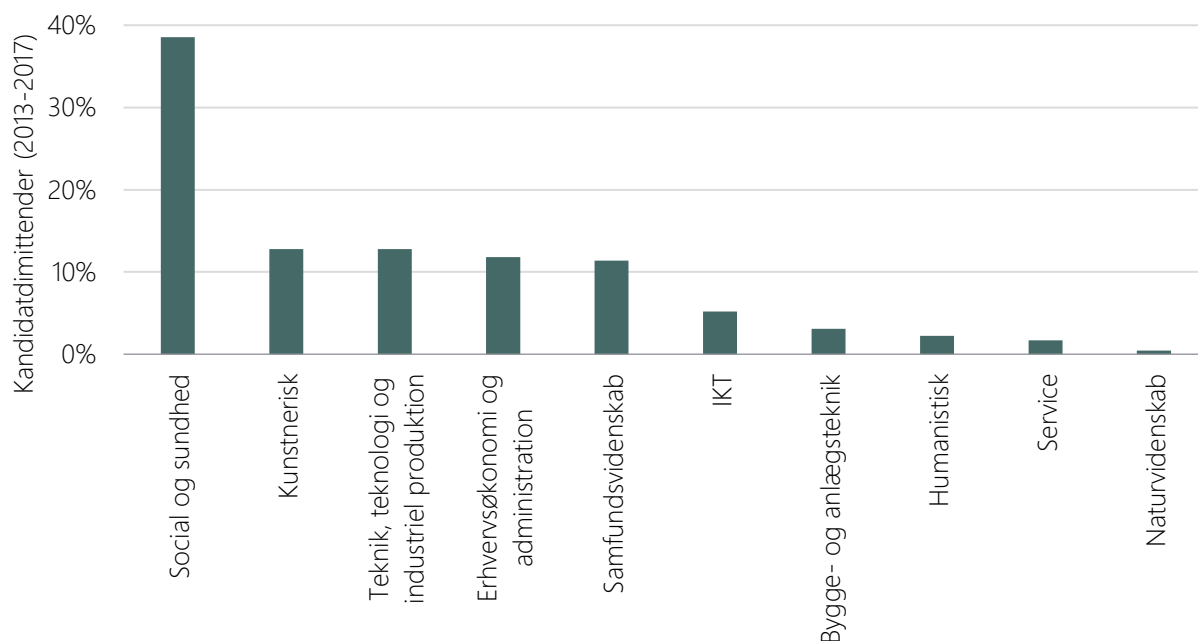
DER UDDANNES FLEST KANDIDATER INDEN FOR FAGOMRÅDET SOCIAL OG SUNDHED

Hvis vi ser på gruppen, som dimittede med en kandidatuddannelse fra de tre uddannelsesinstitutioner i Sydvestjylland i årene 2013-2017, er der klart flest som har læst en uddannelse inden for fagområdet Social og sundhed. Denne gruppe udgør knap 40 pct. af alle dimittenderne og omfatter uddannelserne Idræt og sundhed og Folkesundhedsvidenskab, som udbydes af Syddanmark Universitet i Esbjerg.

Herefter kommer uddannelser inden for de fire fagområder Kunst, Teknik, teknologi og industriel produktion, Erhvervsøkonomi og administration og Samfundsvidenskab, som hver især udgør mellem 11-13 pct. af dimittendgruppen.

De sidste omkring 12 pct. af dimittendgruppen har læst en uddannelse inden for fagområderne IKT, Bygge- og anlægsteknik, Humaniora, Service og Naturvidenskab.

Figur 6.2 Andelen af kandidatdimitterende i Sydvestjylland fordelt efter fagområder

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: N=708. Populationen omfatter personer som har gennemført en kandidatuddannelse i Sydvestjylland i årene 2013-2017, hvor 2017 kun omfatter perioden til og med september. Der er set bort fra personer, der ikke kan fordeles efter faggren, ligesom kandidater med en naturvidenskabelig uddannelse udeladt, da de kun findes i 2014 og udgør meget få personer. For fagområdet IKT er der kun kandidater fra årene 2014, 2015, 2016 og 2017. For fagområdet Service er der kun kandidater fra årene 2013, 2014, 2016.

6.2 Flere kandidatuddannede i Sydvestjylland

I dette afsnit ser vi nærmere på mulighederne for at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland. Konkret undersøger vi inden for hvilke fagområder, det synes mest relevant at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland.

For at vurdere, hvor relevant det er at uddanne flere kandidater inden for de forskellige fagområder, ser vi på to forhold:

- Den lokale efterspørgsel: Hvor stor er efterspørgslen efter kandidater inden for de forskellige fagområder og efterspørges der flere kandidater inden for dette fagområde end hvad der på nuværende tidspunkt bliver dækket af de eksisterende kandidatuddannelser i Sydvestjylland?
- Det lokale udbud: Er der mange unge, som forlader Sydvestjylland for at tage en kandidatuddannelse inden for dette fagområde et andet sted i landet?

Efterspørgslen kan give os en indikation af, om kandidaterne efterfølgende kan finde beskæftigelse i Sydvestjylland, og det lokale udbud kan bruges til at vurdere, om der er et lokalt rekrutteringsgrundlag til kandidatuddannelser inden for dette fagområde.

Ved at holde udbuddet op mod efterspørgslen kan man få en indikation af, inden for hvilke fagområder, det synes mest relevant at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland.

Det er dog vigtigt at understrege, at der også er andre faktorer end udbud og efterspørgslen, som er vigtige, når man skal vurdere, om og inden for hvilke fagområder, man skal uddanne flere kandidater i Sydvestjylland. Det kan fx være

muligheder for at rekruttere dygtige undervisere/forskere, økonomi og samspillet med eksisterende uddannelser.

STOR FORSKEL I EFTERSPØRGSLEN PÅ TVÆRS AF FAGOMRÅDER, MEN INGEN DÆKKES ALENE AF LOKALT UDDANNEDE

Som mål for efterspørgslen efter højtuddannede inden for forskellige fagområder i Sydvestjylland, ser vi på fordelingen af nyuddannede kandidater, som er i beskæftigelse i Sydvestjylland tre år efter endt uddannelse. Det er vist i figur 6.3.

Efterspørgslen efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland er størst inden for fagområderne Social og sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab. Disse fire fagområder udgør tilsammen omkring 60 pct. af den samlede efterspørgsel efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland.

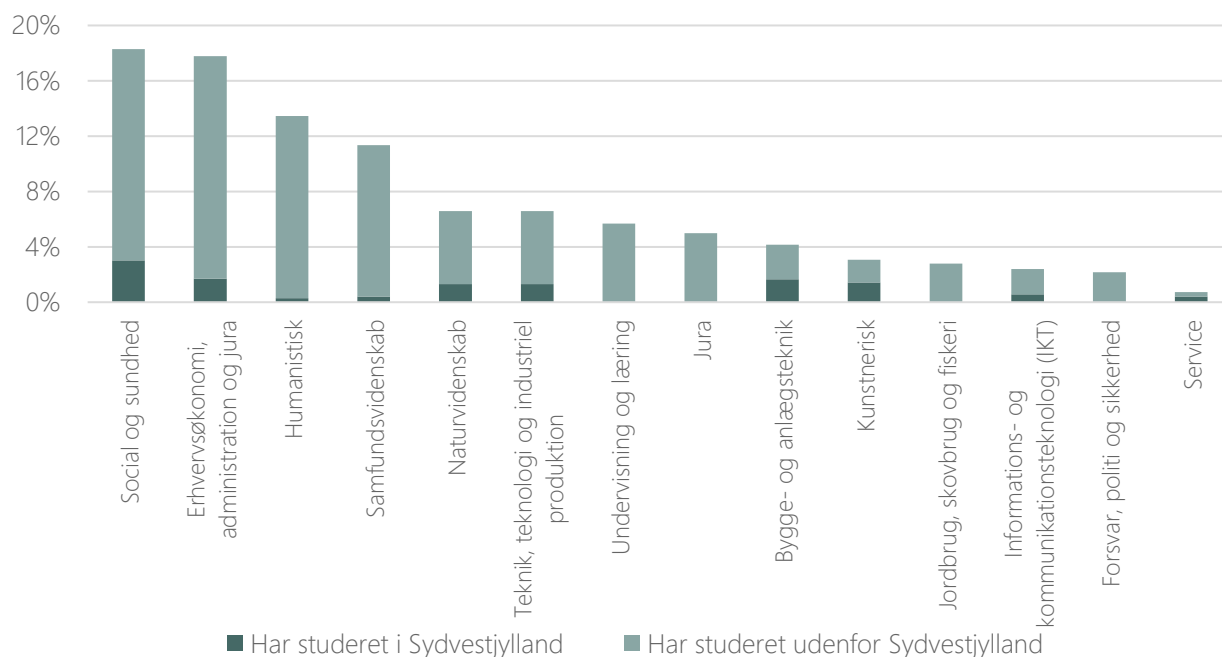
Der er begrænset efterspørgsel efter nyuddannede kandidater inden for fagområderne Kunst, Jordbrug, landbrug og fiskeri, IKT, Forsvar, politi og sikkerhed og Service.

For at få en indikation af, om der efterspørges flere kandidater inden for et givent fagområde end hvad der på nuværende tidspunkt bliver dækket af de eksisterende kandidatuddannelser, er figuren opdelt efter, om uddannelsen er gennemført i Sydvestjylland eller ej.

Inden for alle fagområder bliver der efterspurgt flere nyuddannede kandidater end dem, der uddannes lokalt og efterfølgende vælger at arbejde i Sydvestjylland. Målt i antal hoveder er dette især tilfældet for de fire store fagområder (Social og sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab).

For flere af fagområderne er efterspørgslen efter nyuddannede kandidater dog så begrænset, at der kun er behov for at uddanne relativt få ekstra kandidater, for at dække den lokale efterspørgsel. Det gælder blandt andet Kunst, Jordbrug, landbrug og fiskeri, IKT, Forsvar, politi og sikkerhed og Service.

Figur 6.3 Nyuddannede kandidater, som er i beskæftigelse i Sydvestjylland, fordelt efter fagområder

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse og som er beskæftiget i Sydvestjylland 3 år efter, de er dimittet. Der er set bort fra personer, der ikke kan fordeles efter faggren.

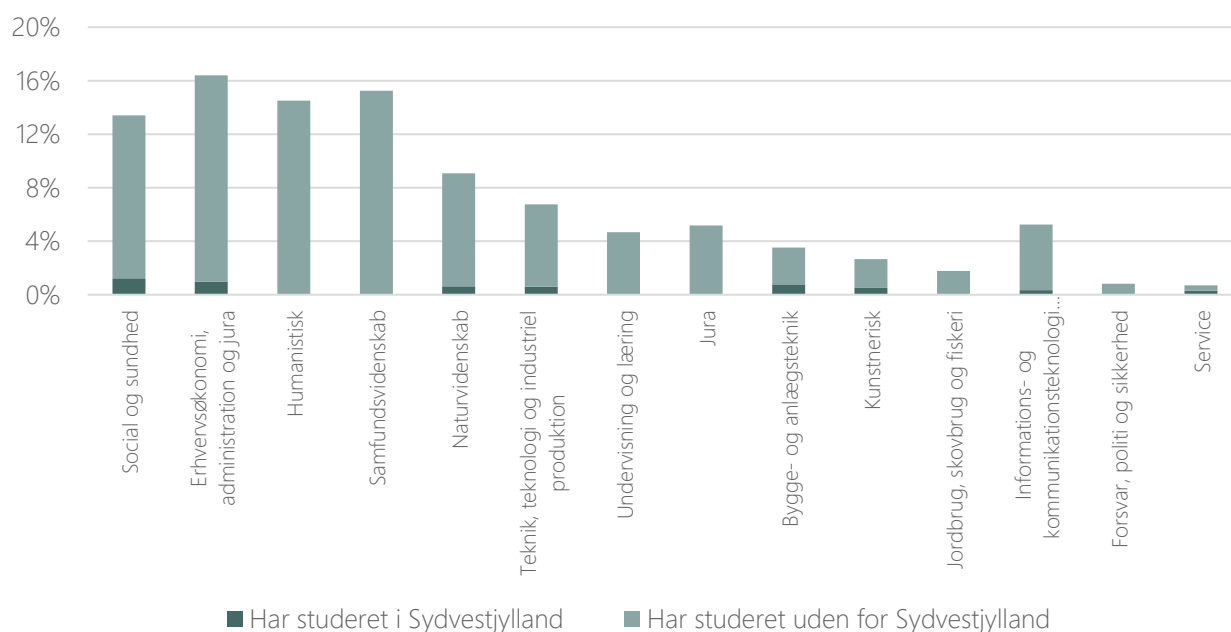
STORT LOKALT REKRUTTERINGSGRUNDLAG

Mange af de unge, der forlader Sydvestjylland for at læse, læser netop de kandidatuddannelser der efterspørges i Sydvestjylland. Der er således et stort lokalt rekrutteringsgrundlag til kandidatuddannelser blandt de unge, som er opvokset i Sydvestjylland.

Knap 60 pct. af de unge fra Sydvestjylland, som gennemfører en kandidatuddannelse, har læst en uddannelse inden for fagområder Social og sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab, jf. figur 6.4. Der er således mange unge fra Sydvestjylland, der læser kandidatuddannelser inden for de fagområder, som der er stor efterspørgsel efter blandt arbejdsgivere i Sydvestjylland.

Men det er et fåtal af disse unge, som gennemfører deres kandidat i Sydvestjylland. For Social og sundhed er det knap hver 10. fra Sydvestjylland, som har studeret i Sydvestjylland, mens det for Erhvervsøkonomi og administration kun er lidt mere end hver 20., der har studeret i Sydvestjylland. For Humaniora og Samfundsvidenskab er der praktisk talt ingen unge fra lokalområdet, som har gennemført deres uddannelse i Sydvestjylland.

Figur 6.4 Nyuddannede kandidater med i hjemstavn i Sydvestjylland, fordelt efter faggren

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: Populationen er dimittender fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse og som er beskæftiget i Sydvestjylland 3 år efter, de er dimitteret. Der er set bort fra personer, der ikke kan fordeles efter faggren.

DET LOKALE UDBUD OVERSTIGER EFTERSPØRGSELEN EFTER NYUDDANNEDE KANDIDATER

For at få en indikation af, hvor det synes mest relevant at uddanne flere kandidater i Sydvestjylland, har vi holdt det lokale udbud af nyuddannede kandidater op mod den lokale efterspørgsel efter nyuddannede kandidater. Det er vist i figur 6.5.

Hvis antallet af nyuddannede kandidater fra Sydvestjylland lige præcis svarer til efterspørgslen efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland, er procentdelen 100 pct. Det er markeret med den stiplede linje i figuren. Hvis procentandelen er over 100, er der flere nyuddannede kandidater fra Sydvestjylland end hvad der efterspørges. Omvendt er der færre nyuddannede kandidater end der efterspørges, hvis procentandelen er under 100.

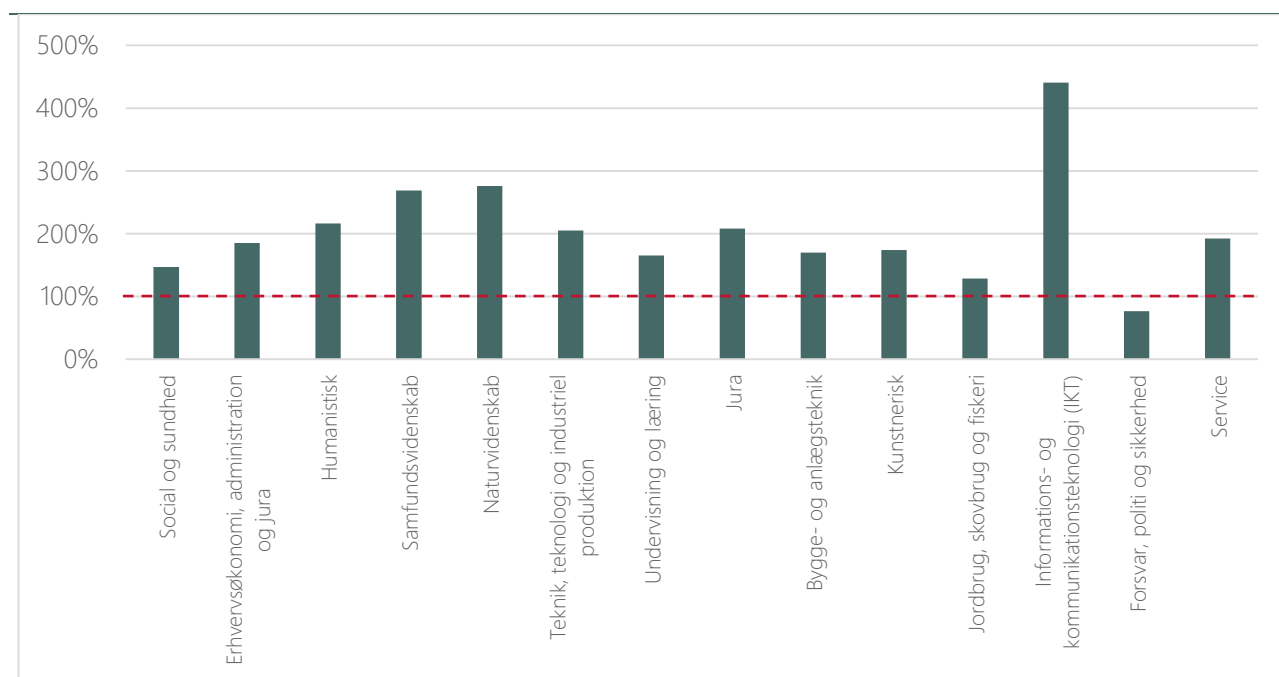
For alle andre fagområder end 'Forsvar, politi og sikkerhed' gælder det, at der er flere unge fra Sydvestjylland som gennemfører en uddannelse end der aftages af arbejdsgiverne i Sydvestjylland. Det synes altså at være et større potentielt lokalt rekrutteringsgrundlag end hvad der aftages. Fx er der inden for Social og sundhed omkring 1½ gange så mange unge fra Sydvestjylland, som gennemfører en uddannelse, end hvad der aftages i Sydvestjylland. Mens der for 'Samfundsvidenskab' er lidt over dobbelt så mange unge, som gennemfører en uddannelse inden for området, som der aftages af arbejdsgiverne.

Det viser, at Sydvestjylland har nok unge, som vil læse en lang videregående uddannelse, til at dække den lokale efterspørgsel. Men som tidligere vist læser mange af disse unge uden for Sydvestjylland, og hovedparten af disse unge vender ikke tilbage til Sydvestjylland efter de har færdiggjort deres kandidatuddannelse.

Der er altså et stort potentiale i at fastholde/selv uddanne flere af de unge fra Sydvestjylland, som ellers ville tage en kandidatuddannelse et andet sted i landet.

Det bør som udgangspunkt ske inden for de fagområder, hvor den lokale efterspørgsel er størst og hvor der samtidigt er mange unge fra Sydvestjylland, som er interesserede i at læse en kandidatuddannelse inden for dette fagområde. Det gælder oplagt for kandidatuddannelser inden for Social og Sundhed, Erhvervsøkonomi og administration, Humaniora og Samfundsvidenskab. Det kan også give mening at udbyde flere studiepladser/nye uddannelser inden for fagområderne Naturvidenskab, Teknik, teknologi og industriel produktion, Undervisning og læring og Jura.

Figur 6.5 Antal nyuddannede kandidater med hjemstavn i Sydvestjylland ift. efterspørgslen efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registrene BEF og UDDA fra Danmarks Statistik.

Anm.: Populationen er dimittenter fra perioden 2007-2014 som har gennemført en kandidat- eller ph.d.-uddannelse og som er beskæftiget i Sydvestjylland 3 år efter, de er dimitteteret. Der er set bort fra personer, der ikke kan fordeles efter faggren. Den røde linje angiver tilfældet, hvor nyuddannede kandidater med hjemstavn i Sydvestjylland lige præcis svarer til efterspørgslen efter nyuddannede kandidater i Sydvestjylland.

HØJBJERRE BRAUER SCHULTZ

“ Vi har skabt Højbjerre Brauer Schultz for at levere viden, der kan udvikle og fremtidssikre velfærdssamfundet

Højbjerre Brauer Schultz er et af Nordens førende samfundsøkonomiske konsulenthuse. Vi rådgiver offentlige myndigheder, interesseorganisationer, private virksomheder og internationale organisationer. Ved at bygge bro mellem faglig viden, empiriske resultater og den politiske virkelighed leverer vi anvendelsesorienterede analyser, som er veldokumenterede og klart formidlet.

HØJBJERRE BRAUER SCHULTZ
NY KONGENS 9B, 1. SAL
1472 KØBENHAVN K
WWW.HBSECONOMICS.DK
INFO@HBSECONOMICS.DK